

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Tradiční a netradiční výtvarné techniky v MŠ

Vypracovala: Lucie Cibuzarová
Vedoucí práce: Mgr. Martina Lietavcová

České Budějovice 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci na téma **Tradiční a netradiční výtvarné techniky v MŠ** vypracovala samostatně na základě vlastních poznatků z praxe a s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 24. 3. 2016

.....
Lucie Cibuzarová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat své vedoucí bakalářské práce Mgr. Martině Lietavcové za milé a přínosné vedení. Velký dík patří i pedagogům z mateřských škol za vyplnění mého dotazníku. A samozřejmě v neposlední řadě paní ředitelce Věře Raušerové za umožnění tvorby s dětmi a mé rodině, která mě podporovala.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá otázkou, jaké výtvarné techniky používají paní učitelky z mateřských škol při práci s dětmi.

Teoretická část je zaměřena na předškolní období dítěte, jeho fyzický a psychický vývoj. Praktická část se zabývá vyhodnocením dotazníku zaměřeným na výtvarné techniky, které používají paní učitelky v mateřských školách. Zda se drží osvědčených výtvarných metod nebo se pouštějí i do netradičních výtvarných technik. V přílohách jsou přiloženy netradiční výtvarné techniky.

Klíčová slova: předškolní dítě, netradiční výtvarné techniky, kresba, vývoj dítěte

Abstract

This Bachelor's thesis deals with the question of which artistic techniques are used by nursery school teachers when working with children.

The theoretical part focuses on the child's pre-school period, its physical and psychological development. The practical part deals with the evaluation of a questionnaire focusing on the artistic techniques used by teachers in nursery schools - whether it is a matter of proven artistic methods or of a venture into non-traditional artistic techniques. Non-traditional artistic techniques are included in the attachments.

Keywords: Pre-school child, unusual artistic techniques, drawing, child development

Obsah

ÚVOD	- 8 -
I. TEORETICKÁ ČÁST	- 9 -
1 Předškolní dítě	- 9 -
1.1 Charakteristika období	- 9 -
1.2 Fyzický vývoj	- 10 -
1.2.1 Motorika	- 10 -
1.2.1.1 Hrubá motorika	- 11 -
1.2.1.2 Jemná motorika	- 12 -
1.2.1.3 Grafomotorika	- 12 -
1.3 Psychický vývoj	- 13 -
1.3.1 Kognitivní procesy (poznávací)	- 13 -
1.3.1.1 Myšlení	- 14 -
1.3.1.2 Řeč	- 14 -
1.3.1.3 Paměť	- 15 -
1.3.1.4 Pozornost	- 16 -
1.3.1.5 Představivost	- 16 -
1.3.1.6 Fantazie	- 16 -
1.3.2 Volní procesy	- 16 -
1.3.3 Citové procesy	- 17 -
1.3.3.1 Emoční vývoj	- 17 -
1.3.3.2 Socializace	- 17 -
2 Tradiční výtvarné techniky	- 18 -
2.1 Kresba	- 18 -
2.1.1 Zvláštnosti kresby	- 20 -
2.1.2 Význam barev	- 20 -
2.2 Malba	- 21 -
3 Vývoj kresby	- 22 -
4 Netradiční výtvarné techniky	- 25 -
II. PRAKTICKÁ ČÁST	- 32 -
5 Cíl výzkumu	- 32 -
5.1 Metody výzkumu	- 32 -

5.1.1	Dotazník	- 32 -
5.2	Popis zkoumaného vzorku	- 33 -
6	Realizace praktické části	- 33 -
7	Výsledky	- 34 -
8	Vyhodnocení praktické části	- 54 -
9	Diskuze	- 55 -
	ZÁVĚR	- 56 -
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	- 57 -
	SEZNAM PŘÍLOH	- 59 -

ÚVOD

Toto téma pro mě bylo jednoznačnou volbou. Již od útlého věku jsem se zabývala výtvarnými činnostmi, v pozdějším věku jsem vystudovala soukromou výtvarnou střední školu v Písku (SVSŠ). Proto mám k výtvarné činnosti a výtvarných technikám, ať už tradičním nebo netradičním, velmi blízký vztah. Poté jsem si podala i přihlášku na katedru výtvarné výchovy Jihočeské univerzity, kam jsem byla přijata, ale předškolní vzdělávání mě lákalo více. V mateřské škole jsem převážně kreslila a malovala. Jiné techniky si z předškolního věku moc nepamatuji, proto jsem chtěla, aby má bakalářská práce byla přínosem a inspirací pro paní učitelky z mateřských škol při práci s dětmi.

Cílem mé bakalářské práce je tedy zjistit, jaké výtvarné techniky využívají učitelky mateřských škol při práci s dětmi. Zda setrvávají u osvědčených výtvarných technik, nebo používají i výtvarné techniky netradiční. Prostřednictvím této práce bych chtěla poukázat na netradiční techniky, které lze v mateřských školách uplatnit. Měla by poukázat i na to, že i výtvarné činnosti v mateřských školách jsou stejně důležité jako činnosti ostatní.

Tato práce má dvě části. Teoretickou a praktickou. V teoretické části bakalářské práce se zabývám otázkami vývoje předškolního dítěte. Jeho psychického i fyzického rozvoje. V praktické části jsem pomocí dotazníkového šetření nashromáždila data související s výtvarnými technikami a následně uvádím jejich vyhodnocení.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEDŠKOLNÍ DÍTĚ

1.1 Charakteristika období

„Předškolní období v užším slova smyslu je „věkem mateřské školy“, ale nebylo by správné chápat je pouze z jednoho hlediska – jednak mnoho dětí do školky nechodí, jednak rodinná výchova stále zůstává základem, na kterém mateřská škola dále účelně staví a napomáhá dalšímu rozvoji dítěte.“ (Langmeier, J., Krejčířová, D., 2006, str. 87)

Dle Vágnerové M. předškolní období trvá od 3 do 6-7 let. Avšak konec předškolního období není určen jeho fyzickým věkem dítěte, ale zejména sociálně, nástupem do školy. Ten s věkem dítěte sice souvisí, ale může kolísat v rozmezí jednoho, popřípadě i více let. Toto období je charakteristické upevněním vlastní pozice ve světě, diferenciací vztahu k okolnímu světu. V poznání dítěti pomáhá představivost, je to fáze fantazijního zpracování informací, intuitivního uvažování, které zatím není ovládáno logikou. Svou představu dítě přizpůsobuje vlastnímu poznání a potřebám. Přetrvávající egocentrismus ovlivňuje komunikaci i uvažování, dítě ulpívá na vlastním pohledu, který pro něj představuje určitou jistotu. Předškolní věk je také charakterizován jako období iniciativy, dítě má potřebu něco vytvořit, zvládnout a potvrdit si tím tak svoje kvality. K postupnému odlišení dochází i v sociální oblasti, pro kterou je typický přesah rodiny a rozvoj vztahů s vrstevníky. Předškolní období je zapotřebí chápat jako fázi, v které se dítě připravuje na život ve společnosti. Aby se tak stalo, musí dítě přijmout určitý řád, který upravuje chování k různým lidem. Musí se naučit prosazovat a spolupracovat s ostatními. (Vágnerová M., 2008)

„Období předškolního věku trvá od konce 3. roku do 6. roku. Trvá až do dosažení zralosti, připravenosti a způsobilosti pro školu. Každým rokem vyroste dítě asi o 7 cm a přibude na hmotnosti asi 2 kg. V šesti letech orientačně váží děti asi 21 kg a měří asi 118 cm. Auxologické tabulky se v čase průběžně upřesňují a mění. Na konci tohoto období se zpravidla prořezávají první stálé zuby. Základní rysy osobnosti člověka se začínají utvářet již v předškolním věku. Prvních šest let života je často pro další vývoj osobnosti člověka rozhodující.“ (Kohoutek, R., 2014...)

Dle Špaňhelové I. (2004) udělá dítě v předškolním období veliký skok ve svém vývoji. Nejsme možná už tak schopni to sledovat nebo spíše si uvědomovat, protože dítě už umí chodit, většinou srozumitelně mluví a zajímá se o svět. V tomto období nastává velký posun v rozumových schopnostech dítěte, daleko více než v pohybové oblasti. Předškolní období zahrnuje vývoj dítěte od tří do šesti let.

„Toto vývojové období je charakterizováno rozvojem pohybové aktivity a intenzivního smyslového a citového vnímání. U předškolního dítěte je pochopitelně velmi důležitý rozvoj činnosti mozku, který se stal důmyslnou laboratoří, v nichž dochází ke zpracování vjemů získaných během uplynulé části života. I v tomto období pozorujeme na dítěti další růst do délky a zvětšování hmotnosti. Mezi 3. a 5. rokem života je přírůstek délky zhruba 7 – 9,5 cm, konečná délka v 6 letech je 110 až 115 cm. Dítě přibývá asi 2 – 3 kg ročně, je tedy hmotnost šestiletého dítěte 20 – 22 kg. V tomto období nedochází k růstu pouze dolních končetin, ale prodlužují se i horní končetiny, které se dosud opožďovaly, a tak teprve v 5 letech dosahují dvojnásobek délky, kterou měly při narození.“ (Lisá, L., Kňourková, M., 1986, str. 169-170)

1.2 Fyzický vývoj

1.2.1 Motorika

Dle Zelinkové O. (2001) je pojem motorika pojmem označujícím celkovou pohybovou schopnost organismu. Také významnou roli hraje ve vývoji dítěte. Je právě prvním prostředkem v procesu poznávání okolního světa a podílí se na vývoji kognitivních funkcí. Motorika se dělí na hrubou motoriku, která se provádí prostřednictvím velkých svalových skupin (chůze, běh, lezení), a na jemnou motoriku, kterou zajišťuje drobné svalstvo (pohyby rukou, prstů, artikulačních orgánů).

„Z hlediska motoriky (pohybová schopnost organismu) dochází u dítěte v předškolním období k velkému zdokonalení, k větší hbitosti a k lepší pohybové koordinaci. Dítě v předškolním období skáče, hopsá, leze po žebříku, střídá nohy při chůzi do schodů i ze schodů. Je také daleko více zručné než v předešlém období batolete. Rádo „pracuje“ na pískovišti, dělá nejen bábovky, ale později, za pomoci dospělého, umí postavit hrad,

cestu pro terénní vozidlo, tunel apod. Také umí dělat věci z plastelíny, modeluje zvířátka, auta, panenky, mámu, tátu, samo sebe.“ (Špaňhelová, I., 2004, str. 9)

1.2.1.1 Hrubá motorika

Zelinková O. (2001) uvádí že, v průběhu předškolního období a to po třetím roce života dítěte, již není rozvoj hrubé motoriky tak rychlý. Jelikož jsou zvládnuty základní pohybové dovednosti, tj. lezení, stoj, běh, chůze, skok. Zrání pohybového aparátu vede ke zlepšení koordinace, k přesnosti a plynulosti určitých pohybů. Ovládnutí motoriky se projevuje například jízdou na koloběžce, kole, bruslením a lyžováním. Dítě ve třech letech zvládne stoj na jedné noze. Ve 3 a půl letech by mělo umět chodit do schodů a také ze schodů střídáním nohou a také doskočí 20 cm. Ve čtyřech letech zvládne skok na jedné noze a vydrží déle stát na jedné noze. V pěti letech už umí přeskakovat z jedné nohy na druhou.

Dle A. Bacus (2004) umí dítě **ve třech letech** udržet rovnováhu, kopnout do míče, stoj na jedné noze, umí chodit popředu nebo pozpátku. Rádo se pohybuje do rytmu hudby a rádo jezdí po skluzavkách. **Ve třech a půl letech** dokáže ujít nějaký úsek po špičkách, avšak jen několik kroků, umí skákat snožmo a dokáže chodit po úzkém povrchu (např. chůze po prkně nebo po obrubníku apod.) Už bez problému dokáže jezdit na tříkolce, avšak při chůzi ze schodů mu musíme pomoci a vzít ho za ruku. Dítě se rádo houpe na houpačce, klouže po skluzavce a prolézá prolézačkami. **Čtyřleté dítě** rádo poskakuje, skáče, hraje si na koníčka, leze po stromech a dělá kotrmelce. Už dokáže sejít samo ze schodů a střídá pravou a levou nohu. **V pěti letech** snadno skáče po jedné noze i snožmo a zvládne dobře udržet rovnováhu. Jeho pohyby jsou přesnější. Zvládne jezdit na kole s opěrnými kolečky a rádo objevuje nové věci, při kterých může šplhat, klouzat, plížit se nebo lézt po zemi apod. Dítě **v pěti a půl letech** přestane používat opěrná kolečka při jízdě na kole. Zkouší i jiné fyzické aktivity, při kterých musí použít smysl pro rovnováhu, například jezdí na kolečkových bruslích, bruslí na ledu, jezdí na skateboardu nebo skáče přes švihadlo. Zkouší se i samo rozhoupat na houpačce, což je aktivita vyžadující dobrý smysl pro rytmus a koordinaci pohybů.

1.2.1.2 Jemná motorika

Dle Zelinkové O. (2001) vývoj jemné motoriky závisí na vývoji hrubé motoriky. Pohyb ruky vychází z ramene a postupuje k prstům. Dítě ve třech letech zvládne navlékat větší korálky na provázek. K rozvoji používáme hry s uchopováním předmětů, s kostkami, stavění pomocí stavebnice, hru na hudební nástroj, kresbu, malbu, modelování, můžeme navlékat korálky a cvičit sebeobsluhu apod. Do jemné motoriky patří též oční pohyby (mikromotorika), grafomotorika a motorika artikulačních orgánů (ovlivňuje výslovnost dítěte).

Anne Bacus (2004) uvádí, že **tříleté dítě** umí ořezat tužku nebo používat štětec. **Ve třech a půl letech** zvládne nakreslit kosočtverec a rozdělit ho na několik dílů. Může mít problémy s koordinací ruky a oka, což může způsobovat nepřesnost. V tomto věku dítě rádo po cokoli kreslí nebo čmárá. Manuální zručnost **čtyřletého dítěte** se zlepšuje. Lépe pracuje s nůžkami a dokáže s nimi stříhat rovně. Kresba postav se začíná podobat lidem, kteří mají hlavu, tělo, ruce a nohy. Dítě se umí podepsat velkými tiskacími písmeny a dokáže rozeznat písmena, která obsahují jeho jméno. **Pětileté dítě** má již přesnější koordinaci pohybů rukou, kterou můžeme pozorovat při manuálních činnostech. Dítě preferuje jednu ruku, kterou používá s větší zručností. V kresbách se objevuje více detailů. **V pěti letech a půl** už dobře rozlišuje pravou a levou stranu. Na požádání ukáže, která je pravá a která je levá.

1.2.1.3 Grafomotorika

„Grafomotorika je ovlivněna úrovní vývoje jemné a hrubé motoriky, pohybovou koordinací, senzomotorickou koordinací a úrovní vývoje psychiky. Do této oblasti můžeme zařadit i kresbu.“ (Zelinková, O., 2001, str. 54)

David R. (2008) uvádí, že kreslení je určitý projev psaní, ke kterému bychom zcela jistě nikdy nesebrali odvalu. Písmo je normalizované, abychom ho mohli všichni přečíst, ale kresba ponechává autorovi větší volnost. Prostor pro kresbu je zcela volný. Můžeme kreslit po libovolné části papíru bez jakýchkoli omezení. Čára o nás něco vypovídá, protože se jedná o naše „nevědomé písmo“. Ale v disciplíně psaní je nařízeno psát zleva doprava, psát písmena čitelně a nad „i“ psát tečku.

1.3 Psychický vývoj

1.3.1 Kognitivní procesy (poznávací)

„V předškolním období dochází také k velkému posunu v oblasti poznávacího vývoje. Např. kolem čtyř let života dítěte se dostává jeho inteligence na vyšší úroveň – na úroveň názorného myšlení. Dítě dělá závěry o věcech na základě názoru, vnímání a představivosti. Např. pokud má dítě před sebou dvě stejné skleničky, ve kterých má stejný počet korálků, souhlasí s námi, že počet korálků je v obou skleničkách stejný. Pokud uděláme výměnu- jednu skleničku vyměníme za širší a vysypeme do ní stejný počet korálků, dítě - i když vědělo, že počet korálků byl v původní skleničce stejný, usuzuje, že teď je v široké skleničce korálků méně. Když si je totiž dá vedle sebe „jasně vidí, že širší sklenička má nižší hladinu korálků. Toto myšlení dítěte je naprosto v pořádku pro jeho vývoj v předškolním období.“ (Špaňhelová, I., 2004, str. 10)

Vágnerová M. (2008) uvádí, že je poznávání v tomto věku zaměřeno na nejbližší svět a pravidla, která v něm platí. V tomto období se mění způsob, jakým dítě poznává, nejde však o zásadní, kvalitativní proměnu poznávacích strategií. Vágnerová také vychází z Piageta (1970) který označil tuto fázi kognitivního vývoje podle typického způsobu uvažování u předškolních dětí jako **období názorného, intuitivního myšlení**. Myšlení předškolního dítěte má mnohá omezení, jeho myšlení nerespektuje zákony logiky a proto je nepřesné.

Vágnerová M. (2008) uvedla typické znaky uvažování předškolního dítěte takto:

- **Centrace** je tendence k ulpívání na jednom, nápadném znaku, který dítě považuje za podstatný a ostatní méně výrazné přehlíží, i když někdy jsou tyto znaky objektivně významnější. Předškolní dítě nedokáže uvažovat komplexněji, vzít v úvahu více aspektů situace.
- **Egocentrismus** je ulpívání na jednom subjektivním názoru a opomíjení jiných, které se mohou odlišovat. Egocentrické uvažování v sobě zahrnuje přesvědčení, že je jedině možný a to předpoklad apriorní správnosti a platnosti. Předškolní dítě nedokáže pochopit, proč by mělo posuzovat situaci z více hledisek. Například si dítě zakryje oči, protože nechce, aby ho někdo viděl.

- **Fenomenismus** neboli důraz na určitou podobu světa. Pro dítě je důležité, jak se mu jeví daná situace. Podstatu světa ztotožňuje s viditelnými znaky, protože je pro něho svět takový, jak vypadá. Z toho vyplývá například fakt, že odmítá akceptovat, že velryba není ryba.
- **Prezentrismus** je přetrvávající vázanost na přítomnou podobu světa, která souvisí s fenomenismem. Představuje subjektivní jistotu. Je to tak, jak to dítě vidí.

1.3.1.1 Myšlení

Myšlení dítěte v předškolním věku má ještě určitá omezení, která nedovolují dítěti myslet logicky. Umí již vyvozovat závěry (čeho je méně, čeho je více), ale tyto úsudky jsou závislé na názoru nebo vizuálním tvaru. Myšlení je tedy prelogické a předoperační. Tyto druhy myšlení jsou stále propojovány s vlastní činností dítěte a je tedy **egocentrické, antropomorfické** (polidšťování), **magické** a **artificialistické** (vše se „dělá“). (Langmeier, J., Krejčířová, D., 2006)

1.3.1.2 Řeč

„Jazyk je chápán a používán na úrovni, která odpovídá stupni rozvoje poznávacích procesů.“ (Vágnerová, M., 2008 str. 194)

Řeč se v předškolním období také zdokonaluje. Pomalu mizí počáteční patlavost. Dítě ve třech letech dokáže přednést jednodušší básničku, zazpívat písničku a rozeznávat základní barvy. Kolem pátého roku dítě začíná používat řeč k usměrňování svého chování. U dětí v předškolním věku je typické, že každému dospělému tyká, protože je na to zvyklé z domova. Až v posledním roce tohoto období, tedy 5 – 6 let, se dítě učí lidem vykat. Většinou prostřednictvím nápodoby, od rodičů, kteří ostatním vykají nebo naopak tykají. (Špaňhelová, I., 2004)

Dle Vágnerové M. (2008) se dětské verbální kompetence v předškolním věku zdokonalují v obsahu i ve formě. Děti je rozvíjejí na prvním místě komunikací s dospělými, ale mohou je ovlivnit i média (televize, počítač) ale i komunikace

s vrstevníky. Otázky „proč“ a „jak“ mají význam k obohacení dětského slovníku (znalostí) ale rozvíjejí i správné vyjadřování. Děti kolem 4 roku se učí správnému užívání příslovcí, spojek a předložek a dokáží se vyjadřovat v delších a složitějších větách.

Skrze vývoj řeči dítě poznává informace o sobě a o okolním světě. Dítě ve třech letech zná své celé jméno a na dotaz dokáže rozlišit či určit pohlaví. Rychle narůstají jeho znalosti o světě, věcech a lidí. Správně rozlišuje barvy. Kolem pátého roku dokáže podat definici určitých věcí (uvede barvu, materiál, tvar). Již v předškolním věku si osvojuje početní dovednosti. Umí odříkávat, někdy i s přeskokováním, početní řadu od jedné do deseti. V šesti letech většinou správně určí počet předmětů, ale potřebuje k tomu stále názorný materiál. (Langmeier, J., Krejčířová, D., 2006)

„Z hlediska rozvoje poznávacích procesů je významnou složkou vývoje tzv. egocentrická řeč, která není primárně určena pro jinou osobu a bývá spojena s myšlením. Egocentrická řeč je řečí pro sebe, nehledá a nepotřebuje posluchače. Je zkratkovitá, dítě si povídá pro sebe, přesněji řečeno bez ohledu na jiné, a proto nemusí říkat všechno.“ (Vágnerová, M., 2008, str. 195)

1.3.1.3 Paměť

Rozvoj paměťových schopností podle Vágnerové M. souvisí se zráním příslušných mozkových struktur, s aktuální úrovní kognitivních schopností a zkušeností.

Zvyšuje se kapacita paměti, rychlost zpracování informací, kterou můžeme ovlivňovat např. paměťovými hrami. Rozvíjí se metapaměť, paměťové strategie kterou jsou např. ukazování, pojmenování a opakování. Tyto strategie dítě v 5 letech dokáže použít za pomoci dospělého člověka. (Vágnerové M. 2008)

„Pětileté děti si pamatují větu o 5 slovech, např.: "Babička nám přinesla hodně bonbónů." Jak lze očekávat, i předškolní děti si pamatují víc, když mohou využít logických souvislostí. K udržení v paměti přispívá míra informovanosti o dané oblasti, která je předpokladem ke snadnějšímu zakódování, tj. zpracování aktuální informace. To znamená, že jedním z důvodů, proč si děti předškolního věku méně zapamatují, může být jejich způsob uvažování, či limitované znalosti.“ (Vágnerová, M., 2008, str. 191)

1.3.1.4 Pozornost

Nestálost dětské pozornosti je v raném vývoji nutnou podmínkou častějšího a bohatšího příjmu informací. Nervové buňky jsou doposud slabé a nedovolují dětem udržet dlouhodobě pozornost. Nástrojem k jejímu posilování jsou konstruktivní hry. I sledování televize může sloužit jako trénink dlouhodobější i záměrnější pozornosti a může sloužit k rozvoji paměti. K rozvoji pozornosti dochází pouze za předpokladu, že s dětmi o pořadech mluvíme a necháme je nakreslit jejich dojmy. (Čačka, O., 1997)

1.3.1.5 Představivost

„Se vzrůstající kvalitou paměti, pozornosti, emočního prožívání, manipulačních aj. schopností, jsou také stále jemnější a bohatější i dětské představy. Zvláště v těch oblastech, se kterými přicházejí častěji do styku.“ (Čačka, O., 1997, str. 44)

1.3.1.6 Fantazie

Čačka O. tvrdí, že dětská fantazie je bohatá, která se vyznačuje konkrétností, citlivostí a svérázností. Jejich fantazie není zatím zatížena žádnou úpravou kritickým myšlením. Objevuje se převážně v oblasti prožitkové orientace, katarze, tvořivých nápadů a v jiných imaginativně-emotivních funkcích. V předškolním věku zasahuje fantazie i do myšlení. Nejvíce se uplatňuje fantazie v námětových hrách. Děti se často nechávají unést fantazií a emocemi, dokonce i u vlastních popisů nějaké události, ať slovy nebo kresbou. (Čačka, O., 1997)

1.3.2 Volní procesy

„Vlní procesy představují jak psychická východiska, tak i vlastní proces jednání směřujícího k dosažení subjektivně žádoucích cílů. Vůle je komplexní avšak specifický duševní proces s řadou charakteristických individuálních projevů jak ve fázi **výběru cíle**, **volby prostředků** k jeho dosažení, **rozhodnutí** uváženou a naplánovanou činnost realizovat, tak při vlastním **volním jednání**. U volních procesů je nezbytný **aktivní a řídící** podíl „**JÁ**“. Jako „kapitán na velitelském můstku našeho organismu.“ (Čačka, O., 1997, str. 101)

1.3.3 Citové procesy

1.3.3.1 Emoční vývoj

Vágnerová M. uvádí, že v předškolním věku je prožívání stabilnější a vyrovnanější než v batolecím věku. Ale citové prožívání bývá intenzivní, děti snadno střídají smích a pláč. Tyto prožitky jsou ještě stále vázány na aktuální situaci, protože je spojena s momentálním uspokojením nebo neuspokojením. Také se postupně vyvíjí emoční paměť. Děti bývají spíše pozitivně naladěny a ubývá negativních emočních reakcí.

Emoční prožívání dle Vágnerové v několika bodech:

- **Vztek a zlost** se neobjevuje, tak často, protože děti lépe chápou, jak vznikají nepříjemné situace. Zlost se objevuje většinou v kontaktu s vrstevníky.
- **Projevy strachu** jsou spojené s rozvojem dětské představivosti, se schopností vytvořit si imaginárního kamaráda nebo jinou bytost nebo strašidlo. Děti se mezi sebou často straší a navozují si pocity příjemného vzrušení. Prožívání strachu může být tak silné, že dítě ulpívá na dospělém člověku. Strach ale může způsobit i negativní zkušenost, která se zafixuje a nabývá na intenzitě.
- **Veselost, smysl pro humor** jsou pozitivní emoční stavy, které se rozvíjejí právě v předškolním věku. Děti chápou humorné situace, dětské vtipy, žerty bývají velmi jednoduché. Děti ve věku 4 let považují za vtipné a legrační opakování nesmyslných slov. Za projev důvěrného kamarádského vztahu se považuje schopnost bavit se navzájem různými vtipy.
- **Schopnost na něco se těšit spojená s chápáním nejbližší budoucnosti.** Tato schopnost však mít i negativní stránku, protože dítě může mít z budoucnosti strach. (Vágnerová, M., 2008)

1.3.3.2 Socializace

„V předškolním věku dochází k další diferenciaci v oblasti socializačního rozvoje. Socializace předškolního dítěte probíhá i mimo rámec rodiny, resp. Nejbližšího prostředí příbuzných a známých, lze ji označit jako fázi přesahu rodiny vertikálním i horizontálním směrem, přechodného období mezi rodinou a institucí, resp. Dalšími sociálními skupinami. Předškolní věk je třeba chápat jako období přípravy na život ve

společnosti, a to z širšího hlediska, než je pouze bezprostředně navazující vstup do školy.“ (Vágnerová, M., 2008, str. 202)

Langmeierer, Krejčířová uvádějí tři vývojové aspekty socializace:

- **Vývoj sociální reaktivity.** Je vývoj velmi rozlišených citových vztahů k lidem, jak v bližším tak i vzdálenějším společenském okolí. Příkladem celkového selhání vývojového postupu může být autistické dítě. To znamená, že lidé pro něho neznamenaají živé bytosti, nedokáže s nimi komunikovat, vyhýbá se očnímu kontaktu, raději si hraje o samotě a nezačleňuje se do kolektivu ostatních dětí.
- **Vývoj sociálních kontrol.** Jde především o vývoj norem, které si jedinec osvojuje na základě pokynů dospělého (zákazy, příkazy). Tyto normy poté usměrňují jeho chování tak aby společnost byla chráněna. Příkladem selhání vývoje sociálních kontrol bývají především mladiství delikventi.
- **Osvojení sociálních rolí.** Je osvojení konkrétních vzorců chování, které jsou od jedince požadovány společností. Každý jedinec může mít ve společnosti více rolí v různých podmínkách, například v rodině (otec, manžel), v zaměstnání (vedoucí, podřízený), při sportovních činnostech (spoluhráč, soupeř). (Langmeier, J., Krejčířová, D., 2006)

2 TRADIČNÍ VÝTVARNÉ TECHNIKY

2.1 Kresba

„V kresbě dítěte předškolního věku se prolíná stadium obrázkového a spontánního realismu s počátkem popisného symbolismu.“ „Vývoj kresby lidské postavy postupuje od ještě nerealistické kresby ve třech letech přes hlavonožce ve čtyřech letech, dvoudimenzionální obrysovou kresbu v pěti letech až k profilovému zachycení postavy v šesti letech. V šesti letech se mění lineární znázornění, proporce kresby se harmonizují a postupně mizí nápadné disproporce. Kresba postavy se vyznačuje určitými symbolizujícími detaily, prvky oděvu s vyznačením pasu, knoflíků atd. projevuje se již záměrnost v označení odlišnosti muže a ženy.“ (Lisá, L., Kňourková, M., 1986, str. 180)

Roeselová V. uvádí ve své knize, že kresba je pro dítě nepřírozenější výtvarnou činností. Tužka je pro dítě zajímavou hračkou, kterou lze použít mnoha způsoby. Láká ho pohyb ruky, rytmus a gesto. (Roeselová, V., 1996)

Roeselová V. rozděluje kresbu takto:

- **Kresba z představy** má nejprve ilustrační charakter a směřuje k nalezení svého místa ve světě. Kresba vypráví o zážitcích dítěte, navazuje na jeho představy a na prožitky, které dítě přenáší do výtvarného jazyka.
- **Kresba motivovaná skutečností.** Dítě kreslí první dojem z pozorování, a odkrývá tím různé podoby světa.
- **Studijní kresba** je forma kresby podle skutečnosti.
- **Návrhová kresba** umožňuje určitý záznam nápadu, nebo pomáhá k pochopení náročnějších zadání. (Roeselová, V., 1996)

Dle Vágnerové M. (2008) mají předškolní děti vlastní názor na svět a ten vyjadřují v kresbě, vyprávění nebo ve hře. Kresba je neverbální symbolická funkce. Projevuje se zde tendence zobrazit realitu tak, jak ji chápe dítě. Vývoj kresby se dělí na několik fází, z nichž počáteční symbolický charakter zatím nemá.

1. **Presymbolická, senzomotorická fáze.** V batolecím věku je grafomotorická činnost pro děti tj. čmárání, velmi zajímavou činností, často mnohem zajímavější než sám výsledek. Dítě se svým výsledným výtvozem dále nezabývá.
2. **Fáze přechodu na symbolickou úroveň,** je období dodatečného neboli sekundárního symbolického zpracování. Dítě postupem času zjistí, že pomocí čmárání může zobrazit realitu a tím se stává symbolem.
3. **Fáze primárního symbolického vyjádření.** Dítě dokáže úmyslně pomocí kresby zobrazit něco konkrétního. Až v této fázi se stává kresba jedním ze způsobů symbolického zobrazení. Kresba a podobnost zobrazovaného předmětu závisí na rozvoji celého komplexu schopností a dovedností dítěte (např. motorika, senzomotorické koordinace, poznávací procesy atd.), ale i na ostatních faktorech, jako např. na aktuálním emočním stavu dítěte. Kresba je chápána spíše jako vyjádření názoru dítěte na zobrazovaný objekt, zdůrazňuje spíše subjektivně významné znaky než reálnou podobu. (Vágnerová, M., 2008)

Dle Roeselové V. (1996) je kresba dělena ještě na tyto 2 druhy:

- **Kresba suchou stopou** – tužka, rudka, uhl
- **Kresba mokrou stopou** – perokresba, kresba dřívkem, kresba štětcem, fixy

2.1.1 Zvláštnosti kresby

Podle Jaromíra Uždila

- **Kouzlo pravého úhlu (R-princip).** Předškolní dítě nerozumí tomu, že komín má svou váhu a že kouř jím vstupá kolmo vzhůru. U hlavonožců se někdy odklánějí i ruce od trupu, nebo se r-princip objevuje i na prvních dětských stromech.
- **Grafoidismus** tzv. naklánění kresby ve směru písma. U tohoto principu se objevuje i „zakulacování“ ostrých a pravých úhlů.
- **Automatismus** je opakování jednoduchých již osvojených tvarů, čárky jsou vlasy nebo tráva, knoflíky na kabátě atd. Tento princip je u dětí velmi rozšířený a častý, může však poškodit základní ráz kresby.
- **Nepřavý ornament** u tohoto principu dítě zdobí opravdu vše. Zdobí šaty paňáka, ale i oblohu a zem. Při podrobnějším pohledu zjistíme, že je takto přezdobená kresba jinak velmi obsahově chudá strnulá a nevynalézavá. Výzdoba zde funguje jako zakrytí určitých mezer v představivosti a myšlení.
- **Rytmus, opakování, symetrie.** Tyto principy se v kresbě dítěte velmi uplatňují. Jsou základem kompozičních schopností v rozdělování plochy. Všimneme si jich vždy, když na nás výtvar působí harmonicky a vyrovnaně. (Uždil, J., 1978)

2.1.2 Význam barev

Význam barev dle Davido R. (2008)

- **Červená:** Používání výhradně červené barvy je zcela normální do šestého roku života. Po šestém roce dítěte poukazuje na možnou tendenci k agresivitě a nedostatečnou kontrolu emocí. U nemocných dětí nemá tak sytý odstín.
- **Modrá:** Tuto barvu používají i mladší děti. Vyznačují se tím, že velmi kontrolují své chování na rozdíl od dětí, které používají červenou. Větší množství modré, kterou dítě používá, znamená, že se dítě správně adaptovalo.

- **Zelená:** Používání zelené je srovnatelné s modrou barvou ale spíše odráží sociální vztahy.
- **Žlutá:** Tato barva je často spojovaná s červenou, ale je používána i samostatně. Poukazuje na velkou závislost dítěte na dospělém.
- **Hnědá:** Odráží špatnou sociální i rodinnou adaptovanost dítěte na různé konflikty. Hnědá je považovaná za regresivní barvu, stejně jako ostatní tmavé nevýrazné barvy. Tyto barvy si volí většinou umíněné děti.
- **Fialová:** Tuto barvu malé děti používají velmi málo, je totiž příznakem neklidu. Vyskytuje se ve spojení s modrou barvou, s kterou prozrazuje úzkost.
- **Černá:** Tato barva se objevuje v jakémkoliv věku a prozrazuje určitou míru úzkosti.

2.2 Malba

„Malba předškolních dětí je výrazem intuitivního ztvárnění emocí, prožitků a skutečností našeho světa. Děti barvy cítí jako barevné hmoty. Chápou se jich nejen štětcem, ale často i rukama a v přeneseném smyslu slova celou bytostí. Vnímání, prožívání a uplatňování řeči barev tak nabývá podoby specifické neverbální komunikace, kterou se vzájemně oslovují a jeden druhému naslouchají.“ (Roeselová, V., 1996, str. 62)

Roeselová V. (1996) rozděluje malbu na:

- **Malbu z představy.** S malbou se většinou dítě setkává později než s kresbou. V kresbě vznikají první symbolické znaky pro svět lidí, přírody a věcí. První pokusy o malbu na tyto znaky obvykle navazují a dítě z nich skládá námět a doplňuje je většinou základními barvami. S přibývajícimi zkušenostmi používá více barev a odstínů.
- **Malbu motivovanou pozorováním skutečnosti.** Dítě parafrázuje to, co vidí. Každý vnímá skutečnost jiným způsobem a zaměřuje se na různé detaily. Proto se vyjádření skutečnosti prostřednictvím malby u různých jednotlivců liší.

- **Návrhovou malbu.** Tato malba se objevuje spíše na základních školách. Děti zkoumají vlastnosti barev a dekorativní účinky. Ty používají především v užité grafice, např. při návrhu plakátu a obalového designu.

Dle Roeselové V. je malba dělena ještě na tyto druhy:

- **Malba temperou** je nejvýznamnější malířskou technikou. Používají se temperové barvy, štětce a běloba.
- **Malba akvarelem** využívá všechny barvy kromě běloby, kterou nahrazuje bílý podklad. Při malbě akvarelem nelze míchat barvy jako u malby temperou a proto se může zdát méně inspirativní. Do malby akvarelem zařazujeme i vodové barvy, anilínové a akvarelové barvy.
- **Malba pastelem** se nachází mezi malbou a kresbou. Využití pastelů v sobě nese malířské rysy – využívá barevnosti, modeluje plochy i objemy. Pastely se liší podle pojiva - jsou tedy pastely suché, mastné nebo voskové. (Roeselová, V., 1996)

3 VÝVOJ KRESBY

Vývoj kresby dle Vágnerové M. (2008)

- **Stadium hlavonožce.** Přibližně ve 3 letech se již objevuje kresba lidské postavy. Dětské kresebné pojetí lidského těla vychází z vlastní zkušenosti se svým tělem, ale i z pozorování jiných lidí. Největší význam pro ně však má lidský obličej. Dítě se soustředí na zobrazení hlavy a detailů obličeje. Dalším následujícím detailem jsou končetiny, které potřebujeme k jakékoliv aktivitě. Dítě si uvědomuje velmi dobře, k čemu mohou sloužit. Prvním zobrazením lidské postavy jsou hlavonožci, u kterých se potvrzuje předpoklad, že dítě kreslí nejprve to, co považuje za důležité. S vysvětlením, že by mohlo být tělo zobrazeno stejným způsobem jako hlava a to kruhovým útvarem, u dítěte neobstojíme. Dítě by to prý nedokázalo nakreslit. Obvykle hlavonožce kreslí 3leté děti.

- **Stadium subjektivně fantazijního zpracování**, respektive prelogického přístupu. V této fázi takto zobrazují lidskou postavu 4 – 5 leté děti. Toto pojetí je typické zdůrazňováním detailů, které jsou chápány jako důležité ale nerespektující realitu. Typickým znakem jsou průhledné kresby. Dítě postavu postupně obléká a přikresluje jí postupně ostatní části oblečení. Může někdy zobrazovat i obsah těla, např. miminko v bříšku matky. Zobrazuje pupík, větší množství knoflíků apod. Díky těmto detailům dítě chápe existenci trupu.
- **Stadium realistického zobrazení**, jinými slovy přechod k realismu. Na konci předškolního období se začínají dětské kresby stále více podobat skutečnosti. Dítě již kreslí spíše to, co vidí. Tato postupná proměna je jedním z důkazů rozvoje kognitivní decentrace.

Rozdělení podle J. Uždila (1978)

- **Čáranice.** To, že dítě kreslí je pro něj důležitější než předmět zobrazení nebo podobnost toho co nakreslilo. Pohyb vychází z ramenního kloubu, ale postupem času se uplatní a zápěstní kloub, tím se čáry otáčejí v menším oblouku. Takto většinou kreslí dvouleté dítě.
- **Hlavonožec.** Dítě klade velký důraz na obličej, ruce a nohy. Obličej je pro něj samozřejmě nejdůležitější, ruce sleduje a baví se jimi již od prvních měsíců života a nohy jsou pro něho velkým objevem, skoro jakoby si neuvědomovalo, že jsou součástí jeho těla. Zpravidla ale nejprve kreslí nohy a později ruce, ledaže bychom si čáry vycházející z oválu vykládali jako obecné končetiny.

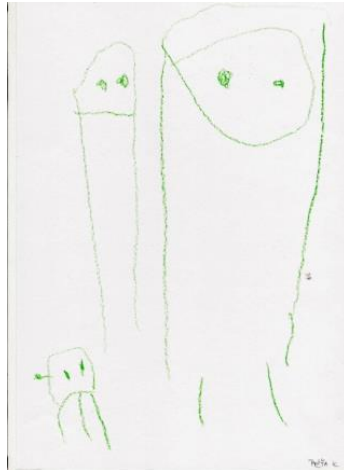
Davido R. (2008) rozděluje vývoj kresby takto:

- **Období „skvrn“** se objevuje u dětí do jednoho roku života. Dítě maluje skvrny.
- **Stadium „čmáranic“** Do tohoto stadia kresby se zařazují děti starší jednoho roku. Tužka je prodloužením ruky dítěte. Dítě čmárá všemi směry.
- **Stadium „čarání“** souvisí s obdobím „čmáranic“ a s obdobím „skvrn“. Dítě se snaží napodobit psaní dospělého, lze tu již pozorovat určitý záměr.
- **Stadium „hlavonožců“, univerzálních postav.** Kolem třetího roku začíná dítě kreslení zvládat a obrázkům již dává určitý obsah. Postavu má znázorňovat

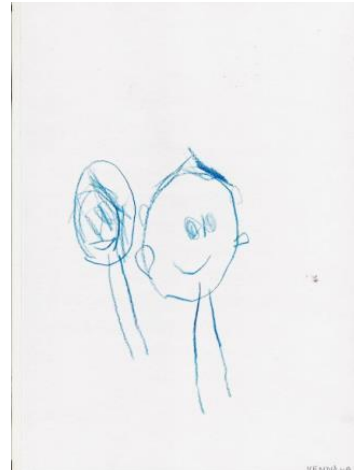
kolečko, které ale zároveň znázorňuje hlavu a trup. Ke kolečku přiléhají čtyři čáry (ruce a nohy). Takto kreslí tříleté dítě ale i dítě pětileté. S vývojem dítěte přibývají oči, ústa, pupík, a to v podobě teček nebo koleček.

Obrázek č. 1.
(čáránice, čmárání)

Obrázek č. 2.
(hlavonožec)

Obrázek č. 3.
(hlavonožec)

Obrázek č. 4.
(fantazijní představa)

Obrázek č. 5.
(fantazijní představa)

Obrázek č. 6.
(realistické zobrazení)

4 NETRADIČNÍ VÝTVARNÉ TECHNIKY

Nepovedlo se mi najít literaturu, která by se zabývala pouze netradičními technikami a ale například Roeselová V. (1996) se ve svých knihách zmiňuje o netradičních technikách, z nichž jsem některé použila. Ostatní netradiční výtvarné techniky jsem čerpala například z M. Kohla, A. Kulhánkové a P. Vondrové, nebo při studiu na střední výtvarné škole v Písku.

Quilling

Quilling je výtvarná technika spočívající v namotávání a poté formování proužku papíru na quillingové pero, popřípadě nastříhnutou špejli. Název této techniky pravděpodobně vznikl z anglického slova quill, což znamená brko. Tato technika využívá různé druhy brk nebo per. Existuje i 3D quilling, ten je už ale složitější výtvarnou technikou, která vystupuje do prostoru.

Vosková rezerváž (odkrývací)

Rezerváž je technika odkrývání voskovky zpoza černé tuže. Podstavou rezerváže je natřít plochu tak, aby se na ni nedostala další nanášená barva. Rezerváže je vícero typů, například na papír, na hedvábí aj. Nejznámější je asi rezerváž na papír, která se často používá při výtvarných činnostech ve školách a školkách. Můžeme jí realizovat touto formou pomocí voskovek a tuže, nebo inkoustu a zmizíku, lze použít i klovatinu.

Linoryt

Linoryt je technika tisku z výšky. Principem je rytí rydlem do lina a poté natírání tiskařské nebo olejové barvy pomocí válečku na vystouplá místa. Podobnou výtvarnou technikou je i dřevoryt nebo dřevořez. Tato konkrétní technika je méně složitá.

Muchláž

Podstatou této techniky je mačkání a muchlání papíru. Lze říci, že je určitou formou koláže. Muchláží procvičujeme jemnou motoriku, děti musí vynaložit i určitou sílu při trhání a mačkání papíru.

Frotáž

Frotáž nebo také frotování je technikou prokreslování struktury. Nejznámější variantou je určitě prokreslování mince nebo podzimního listí, kterou jistě každý dobře známe z mateřských škol.

Otisk

Technika otisku je přenášení určitého reliéfu na danou plochu, ať už na papír nebo na textil či jiné materiály. Nejjednodušší variantou v mateřských školách bývá otisk ruky nebo otisk listu na papír.

Otisk ruky

Technika otisku je přenášení určitého reliéfu na danou plochu, ať už na papír nebo na textil či jiné materiály. Nejjednodušší variantou v mateřských školách bývá otisk ruky nebo otisk listu na papír. Děti tato technika baví, ale najdou se i tací, kteří si neradi ušpiní ruce, proto děti do ničeho nenutíme. Mohou si otisknout jinou věc než svou vlastní ruku.

Bubble art

Bubble art je technika, při které děti procvičují správné dýchání. Při této technice děti musí foukat vzduch do brček, a tak vytvoří bubliny. Je to ale také technika tisku. Děti vytvoří bubliny, které poté otisknou na papír. Tato technika je pro děti velmi zábavná.

Enkaustika

Enkaustika je technika malování horkým voskem. Touto technikou je vosk nanášen enkaustickou žehličkou na papír tak, že se na žehličku nanáší vosk (voskovky). Při této práci se musí dbát na bezpečnost. Existuje samozřejmě i jiný způsob této techniky, mnohem bezpečnější, při kterém se vosk místo na žehličku nanáší rovnou na křídový papír a až poté se přejíždí žehličkou.

Window art

Window art je českým názvem malba na sklo. Tedy technika malby, při které se používají speciální barvy na sklo. Většinou se výrobky lepí na sklo, ale fantazii se meze nekladou

Fimo

Fimo je technika se stejným principem jako modelování s obyčejnou modelovací hmotou. Fimo se však musí po vymodelování vypálit v troubě. Fimo se nepoužívá jen k modelování panáčků a šnečků, ale vyrábí se z něho i šperky a jiné věci, které vás napadnou

Decoupage

Decoupage neboli ubrusková technika. Touto technikou lze zdobit téměř vše. Nejvíce se dekorují dřevěné rámečky, hliněné květníky nebo lékařské špachtle. Na tuto techniku můžete použít obyčejné ubrusky, které máte doma.

Vymývaná klovatina

Práce s klovatinou je jistě všem dobře známá. Nejznámější je určitě zapouštění barvy do klovatiny. Vymývaná klovatina je však založena na jiném principu, a to na úkonu vymývání vodou. Při této technice se používají suché křídly nebo pastely, ale můžeme použít i tuš.

Plstění

Plstě byly využívány již ve středověku. Staří Keltové plstili oděvy, boty, klobouky a jiné předměty. Plstění jako takové k nám přišlo z Ameriky a u nás se stalo velkým módním hitem. Tato technika se dělí na suché a mokré plstění. K suché metodě je zapotřebí plstící jehly. To je speciální jehla, která má drobné zářezy. Ty slouží k zachytávání rouna k rounu a to bez použití vody. Při mokré technice je zapotřebí umět plést. Upletený předmět se vloží do pračky a na praní s vyvářkou se vypere. Musí se počítat s tím, že se tento předmět praním trochu zmenší.

Prstová malba

Prstová malba je velice jednoduchá technika. Používají se buďto speciální prstové barvy, nebo dobře poslouží i obyčejné temperové barvy. Děti tato technika zaujme, pobaví a rozvíjí u nich jemnou motoriku.

Sypaná batika

Tato technika je odlišná od batiky normální. Používá se barevná Duha stejně jako u batiky. Jen se nedělají uzlíky, ani se textil nenechá vařit společně s barvou. U této techniky se namočí bavlněné textilie. Poté se vezme již zmíněná Duha a nasype se na textil. Je možnost použít různé šablony k vytvoření obrázků.

Batika

Tato technika slouží k výzdobě a barvení textilií. Lidé batikovali už v minulosti, neměli ale sypané barvy, jako máme my dnes, používali přírodní barviva z květin nebo z plodů apod. Obdobím největšího rozkvětu techniky je samozřejmě doba Hippie (květinové děti). Batika je ze všech způsobu batikování ta nejznámější. Ostatní metody – sypaná batika, batika za studena, savování, šitá batika, vosková batika a jiné.

Malba klovatinou

Klovatina je velmi známá jak v MŠ, ZŠ tak ve školních družinách. Tato technika využívá vlastnosti klovatiny, která lepí a po zaschnutí je skoro neviditelná. Díky tomu lze zapouštět barvu nebo sypat krystalickou sůl. U této konkrétní techniky, kterou jsem použila v praktické části, je malba klovatinou zasypána hladkou moukou.

Koláž (magazine art)

Výtvarná technika, která využívá širokou škálu materiálů, jako například fotografie, noviny, časopisy, reprodukce, textil a jiné. Koláž může být technikou malby s dokreslováním. Tuto konkrétní techniku jsem použila v praktické části své práce. Kde jsou využity obrázky z časopisů, které jsou nalepeny na čtvrtce s nakreslenou hlavou

Magic art

Magic art, jinými slovy kouzelné malování. Tato technika využívá vlastnosti voskovek (mastnota), které vodové barvy nepřekryjí. Barva se tedy zachytí jen tam, kde není nanesena voskovka. Tento úkon je pro děti celkem jednoduchý. Jen by měly předem vědět, co budou kreslit, protože bílá voskovka není na bílém papíře vidět.

Kašírování

Kašírování neboli vrstvení papíru, textilu pomocí škrobu či tapetového lepidla. Touto technikou lze vytvářet předměty z kousků novinového papíru. Kašírovat můžeme i na pevný podklad jako třeba na nafouknutý balónek, plastovou láhev aj.

Ice art

Ice art neboli malování ledem využívá vlastnosti zmrzlé obarvené vody. Při malování se led na čtvrtce pomalu rozpouští a zanechává zvláštní stopu. Tato technika je určena spíše pro menší děti, ale určitě zabaví i děti starší.

Mramorování

Mramorování, anglickým slovem marbling, je technika, kterou si můžeme ozdobit jakýkoliv materiál, který se nezničí chvilkovým namočením do vody. Mramorovat můžeme papír, kraslice, textil, hrnečky (porcelán, keramika). Mramorování můžeme využít i při dekoraci nehtů (manikúra). Tato technika ve výsledném efektu připomíná mramor, také proto tento název.

Zapouštěná klovatina

Klovatinu jistě všichni známe. Ať už ze školek, základních škol nebo školních družin. Tato technika využívá, že klovatina lepí a po zaschnutí je skoro neviditelná. Díky tomu lze do ní zapouštět barvu nebo sypat krystalickou sůl. Barva se v klovatině rozpije a vytvoří zajímavý obrazec připomínající mramorování.

Mramorování holicí pěnou

Tato netradiční technika není ještě zcela běžná v mateřských školách ani v jiných školních institucích. Spojením pěny a barvy lze vytvořit krásné obrazce či strukturu

pomocí tisku. Ale pěnou lze také kreslit, smícháním lepidla (Herkules) a pěny. Lepidlo pomůže ke ztuhnutí pěny, a ta si pak zachová výsledný tvar.

Origami

Tato technika pochází z Japonska, origami je v překladu skládání papíru. Origami vzniklo v Japonsku, ale dnes je známé všude po celém světě a je velmi oblíbené, i když některé motivy jsou poněkud složité. Ke skládání se používají speciální papíry, které jsou dvoubarevné, každá strana je jinak barevná. Motivů ke skládání je mnoho. Nejznámější je asi jeřáb, který byl propagován ve filmu „Útěk z vězení.“ Ale skládat můžeme květiny, postavy, zvířata, nadpřirozené bytosti aj. Široká škála motivů a návodů je přístupná na internetu nebo v literatuře.

Plastelínoryt

Tato technika je velmi podobná linorytu, jen je dostupnější a mnohem bezpečnější. Je to také technika tisku z výšky. Na plastelínoryt, jak už název napovídá, je zapotřebí obyčejná plastelína, která je k sehnání v každém hračkářství nebo v prodejně výtvarných potřeb. Není třeba speciálních tiskařských barev, postačí obyčejné temperové barvy.

Monoprint

Monoprint neboli monotisk je technika tisku z výšky. Tisk reliéfu vytvořeného prsty nebo vatovou tyčinkou. Tato technika je založena na obyčejném kreslení do barvy a následném otisknutí na čtvrtku.

Pečený písek

Tato technika je podobná vytváření bábovek na pískovišti. Z písku lze vytvořit jakákoliv dekorace. Proto pro tuto techniku můžeme použít formičky na vytvoření bábovek, na perníčky, na cukroví nebo cokoliv jiného. Výroba je velmi jednoduchá a materiál dobře dostupný.

Dripping

Dripping je abstraktní malířská technika, při které se stříkají barvy na daný povrch, například na čtverek nebo plátno. Drip je v českém překladu kapka, ale to neznámá, že se barvy na povrch mohou jen stříkat. Jsou i jiné druhy drippingu - litý dripping, stékající dripping a jiné.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CÍL VÝZKUMU

Cílem výzkumu bylo zjistit, zda se paní učitelky mateřských škol drží osvědčených výtvarných metod, nebo používají netradiční výtvarné techniky.

Výzkumné otázky

- Jaké techniky používají paní učitelky v mateřských školách?
- Věnují se dostatečně výtvarné činnosti?
- Používají netradiční výtvarné techniky?

5.1 Metody výzkumu

Pro svůj kvantitativní výzkum jsem použila dotazníkové šetření.

5.1.1 Dotazník

V praktické části mé bakalářské práce jsem použila metodu dotazování tedy dotazníkové šetření, které jsem vytvořila prostřednictvím portálu survio.cz. Jedná se o kvantitativní výzkum vyplněný 100 respondenty. Forma dotazníku byla anonymní, pro dosažení co nejpravdivějších výsledků. Otázky jsem volila převážně uzavřené kvůli snadnějšímu zpracování, ale zařadila jsem i dvě otázky otevřené. Podle Zelinkové (2001) je dotazník způsob písemného kladení otázek a získávání odpovědí písemného rázu. Umožňuje získat údaje od velkého množství dotazovaných v poměrně krátké době. Mají-li mít údaje získané dotazníkovým šetřením informační hodnotu a obecnější platnost, je potřeba věnovat dostatečnou pozornost přípravě, zadání a vyhodnocení údajů.

Gavora (2000) uvádí, že dotazník je získávání písemných odpovědí za pomoci písemných otázek. Je to nejfrekventovanější metoda k zjišťování určitých údajů. Frekventovaná je pro svoji zdánlivě lehkou skladbu dotazníku. Objevují se ale i dotazníky, které jsou nesprávně sestavené a někdy i nesprávně vyhodnocené. Dotazník se používá především ke sběru velkého množství dat, je to tedy velmi ekonomický způsob zpracování informací ve velmi krátkém čase.

5.2 Popis zkoumaného vzorku

Zkoumanou skupinou byly paní učitelky pracující v mateřských školách, pro které jsem vypracovala dotazník o 11 položkách. Všechny tyto dotazníky byly vypracovány pomocí internetové stránky survio, která je určena pro dotazníkové šetření, a kde bylo vyplněno respondentkami 100 dotazníků. Všechny byly vyplněny správně, proto nebyl žádný důvod některý z nich vyřazovat. Dotazované byly ve věku od 18 do 50 let a více, s kratší i dlouholetou praxí.

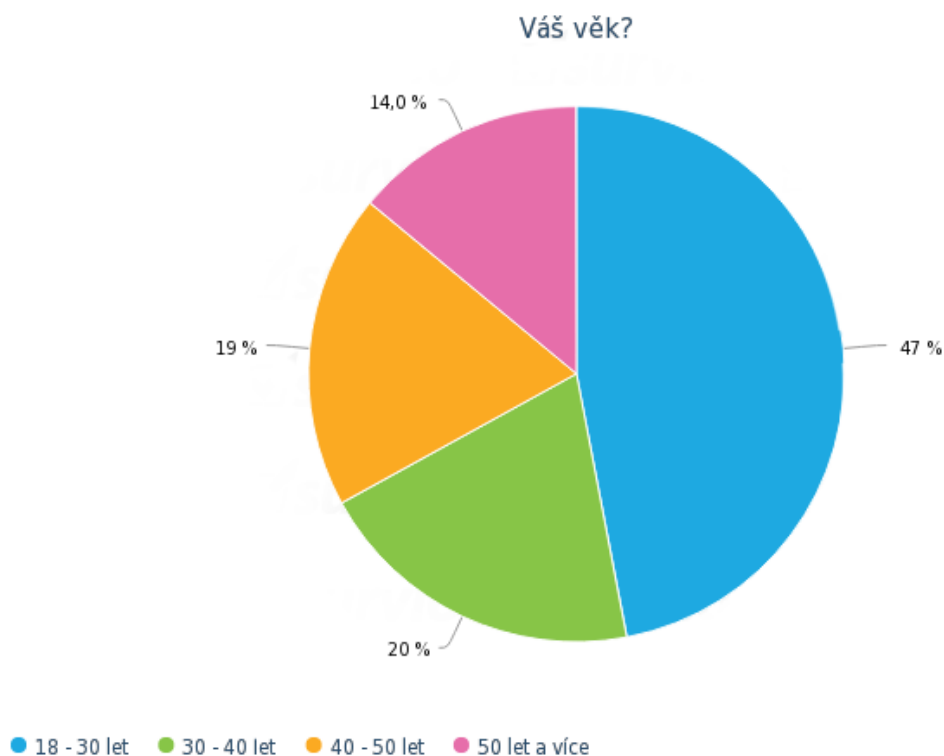
6 REALIZACE PRAKTICKÉ ČÁSTI

Kromě výzkumné části a dotazníkového šetření jsem v praktické části realizovala a popsala výtvarné techniky. Tato část probíhala v prvním pololetí školního roku 2015/2016 v mateřské škole v Netolicích, ve 3. třídě „Motýlci“. Tuto třídu navštěvují 4 – 5 leté děti. Vyzkoušela jsem s nimi 30 netradičních výtvarných technik, které jsem přiložila do příloh. Děti realizace velmi bavila. Je patrné, že se paní učitelka s nimi často věnuje výtvarným činnostem. Děti neměly problémy se základními výtvarnými návyky a dovednostmi. Proto bez problému zvládly i netradiční techniky, které mnohdy nebyly jednoduché. Jak z hlediska realizace tak i bezpečnosti, jako například stříhání ubrousku, rytí do linolea, plstění jehlou, tvorba enkaustickou žehličkou aj. Zjistila jsem, že netradiční techniky děti vždy zaujmou více, než ty tradiční. O tom jsem se přesvědčila právě při realizaci netradičních technik, kdy se mě děti už při příchodu do třídy ptaly, co budeme dnes vyrábět. Všechny děti si techniky vyzkoušely s nadšením a těšily se, co budeme vyrábět příště. Nejraději by všechny výtvarné techniky vyzkoušely během jednoho dne. Byly velmi kreativní i díky jejich paní učitelce, která má velmi kladný přístup k výtvarným činnostem. Paní učitelka byla velmi milá a ochotně mi s realizací výtvarných technik pomáhala. Výtvarná práce s dětmi mě velmi bavila, i kvůli ochotě paní učitelky a nadšení dětí.

7 VÝSLEDKY

Otázka č. 1. Váš věk?

Graf č. 1.

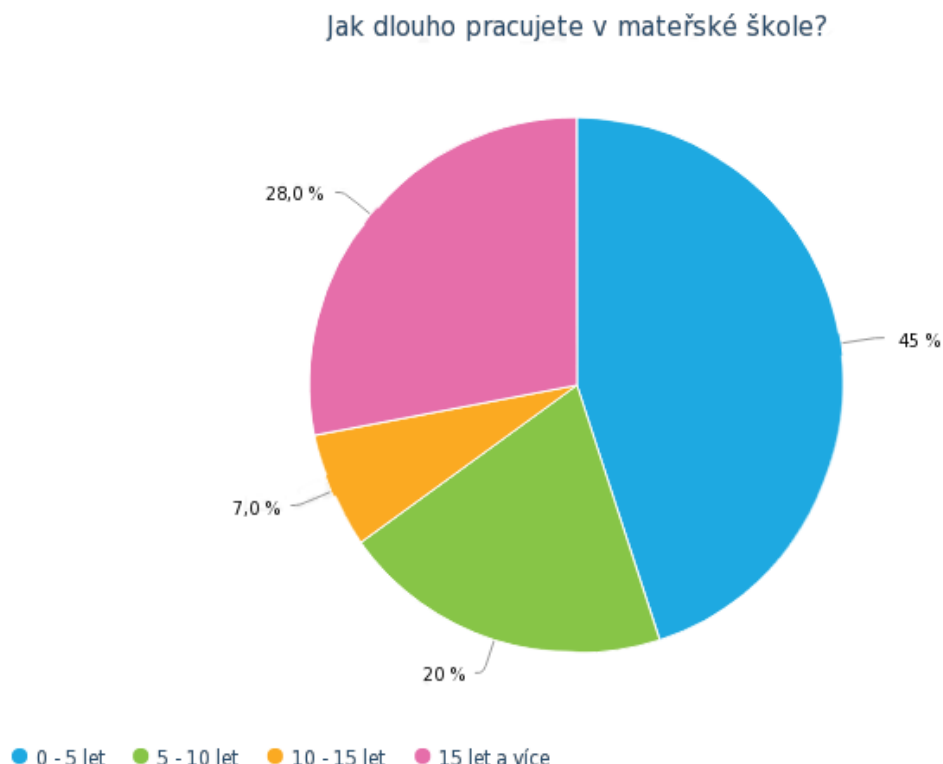

Při pohledu na graf je patrné, že jsou mezi dotazovanými převážně mladší paní učitelky. Mě tento výsledek nepřekvapil, neboť jsem zvolila dotazníkové šetření, které jsem vypracovala na internetu. Zmíněný dotazník jsem sdílela převážně přes facebook. Mladší generace p. učitelek více využívá možnosti internetu a sociální sítě, ale samozřejmě i paní učitelky s dlouholetou praxí nezůstávají pozadu.

Zúčastnilo se **47%** respondentů ve věku **18-30 let**, **20%** ve věku **40-50 let**, **19%** ve věku **30- 40 let** a **14%** respondentů ve věku **50 let a více**.

Otázka č. 2. Jak dlouho pracujete v mateřské škole?

Graf č. 2.

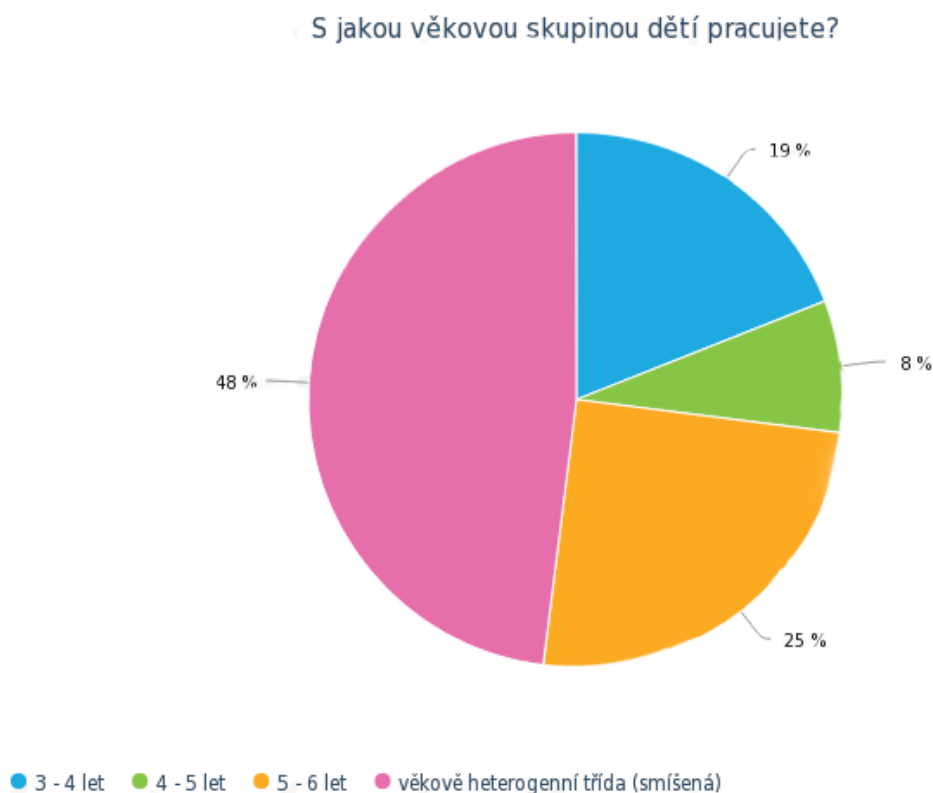

Tento graf je téměř totožný s předchozím grafem, alespoň u prvních nejčastějších odpovědí. **45% respondentek** vyplnilo můj dotazník s praxí v délce **0 – 5 let**. V předchozí otázce se nejčastější odpovědi staly respondentky ve věku od 18 do 30 let. Což je pochopitelné, neboť spolu tyto dvě otázky úzce souvisí. Dalo by se polemizovat, zda je důležité mít dlouhou pedagogickou praxi nebo ne. Je to však individuální. Najdou se i paní učitelky s dlouholetou praxí, které nejsou nakloněny novým trendům a nemají potřebu se sebevzdělávat. Na druhé straně ani některé čerstvé absolventky pedagogických škol nemusí mít zájem o rozšiřování svých znalostí. Mého dotazníku se zúčastnilo **28%** paní učitelek s délkou praxe **15 let a více**. Jsem potěšena, že i tyto paní učitelky byly mezi dotazovanými. Samozřejmě nemusejí mít nijak vysoký věk, ale soudím, že nepatřily k nejmladším respondentkám. Tady je patrné, že i tyto paní učitelky bravurně ovládají technologii a dokážou pracovat s internetem a s jinými sociálními sítěmi. Což je v dnešní hektické a technologiemi zahlcené době prostě potřeba. Dotazovaných s praxí dlouhou **5 - 10 let** se zde objevilo **20%**.

7% patří respondentkám s praxí **10 – 15 let**.

Otázka č. 3. S jakou věkovou skupinou dětí pracujete?

Graf č. 3.

Z tohoto grafu vyplývá, že respondentky pracují převážně ve třídách, které navštěvují děti smíšeného věku. Nejčastěji se tato skupina objevuje ve vesnických mateřských školách, kde je většinou jen jedna třída dětí. Z vlastní praxe ale vím, že smíšené třídy jsou i ve větších městech. Práce se smíšenou třídou není nic lehkého, musíte připravovat činnosti vzhledem k věku dětí ve třídě. Podrobněji rozpracovávat přípravy, připravovat pomůcky přiměřené věku dětí. Pozitivum smíšené třídy je, že učíme starší děti pomáhat těm mladším.

48% respondentů odpovědělo, že pracují ve věkově **heterogenní třídě**, tedy třídě smíšené. Tuto otázku jsem zařadila, protože je rozdílné, zda je třída předškoláků, třída smíšená tedy heterogenní nebo třída s nejmenšími dětmi. To se samozřejmě odráží i ve výběru činností a použití výtvarných technik. Nejmenší děti nezvládnou to, co by zvládly děti předškolního věku. Obtížnost výtvarných technik logicky stoupá s věkem dětí.

25% respondentů má ve třídě **děti staré 5 – 6 let**, tudíž jde o třídu předškolních dětí. U této věkové skupiny se dětem musí věnovat více než v jiných třídách, protože se musí připravit na školní docházku. Proto, co se týče kresby, musíme být důslední. Měli bychom je například naučit kreslit postavu takovou, která odpovídá úrovni předškolního dítěte. Měla by být zobrazena synteticky, mít 5 prstů, celý obličej s ušima, důraz se klade na krk, a postava by měla být oblečená. Proto jsem ráda, že tato odpověď skončila právě na druhém místě. Paní učitelky dle dalších otázek v mém dotazníku správně rozvíjejí jejich grafomotorický vývoj, a též soudím, že se věnují výtvarným činnostem dostatečně.

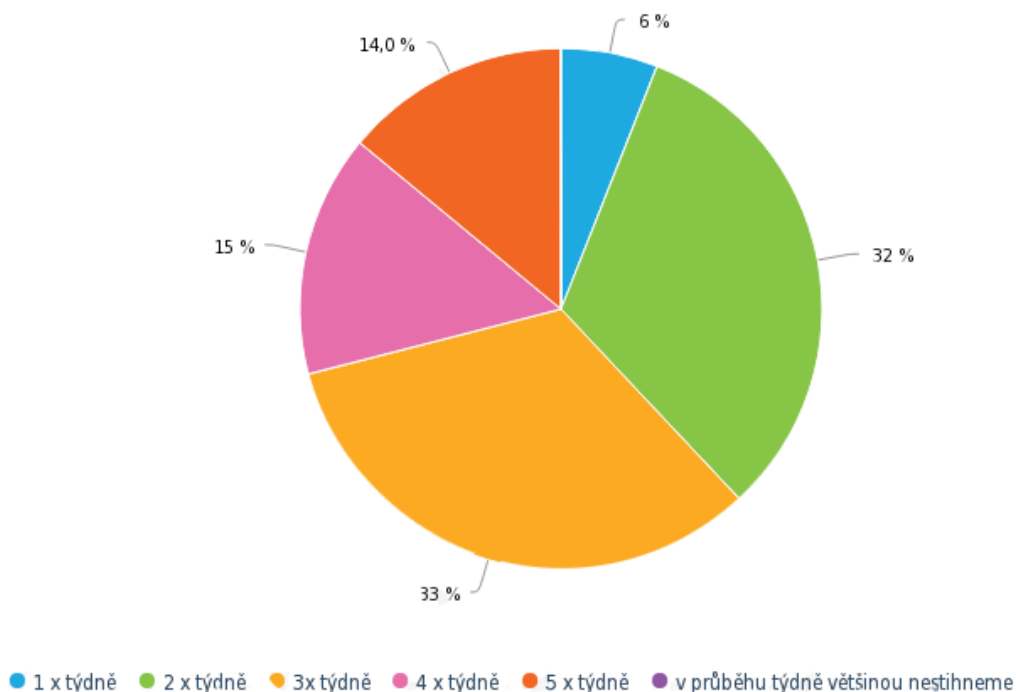
19% respondentů pracuje s dětmi ve věku **3 – 4 let**. I v této kategorii dětí bude práce nebo výtvarné činnosti jistě náročnější. Děti se ještě neumějí dostatečně soustředit a raději se věnují volným hrám. Proto soudím, že s těmito dětmi se nebudou tak hojně jako se staršími dětmi věnovat výtvarným činnostem. Když už zvolí výtvarnou činnost, bude ve formě vybarvování, jednoduchého malování a kreslení.

Nejméně respondenty **zvolenou** odpovědí skončila odpověď **4 – 5 let**. Tento výsledek mě překvapil, myslela jsem si, že vyjde vyšší číslo než jen **8%**. U této skupiny dětí neklademe takový důraz, protože na vstup do základní školy mají čas. Nemusíme je tak zatěžovat s kresbou postavy a jinými grafomotorickými nebo předmatematickými a jinými pro školu potřebnými činnostmi. S praxe s těmito dětmi však vím, že ani v této třídě nesmíme zahálet. Učíme je vše potřebné, jen mám dojem, že je větší prostor pro všelijaké tvoření a výtvarné činnosti.

Otázka č. 4. Jak často se s touto skupinou věnujete výtvarným činnostem?

Graf č. 4.

Jak často se s touto skupinou věnujete výtvarným činnostem?

U této otázky jsem zvolila šest odpovědí. Zařadila jsem i odpověď „v průběhu týdne většinou nestihneme.“ Očekávala jsem nulový výsledek, ale měla jsem pocit, že tato odpověď by zde také měla být. A podle grafu se mi tento předpoklad potvrdil. Tato otázka samozřejmě souvisí i s předešlou otázkou „s jakou věkovou skupinou pracujete.“ Proto také záleží na věku, jak často se s dětmi výtvarným činnostem budete věnovat. Mladší děti nezvládnou 4x týdně vyrábět, zatímco děti starší se věnují výtvarným činnostem téměř každý den a i během volné hry ze své vlastní iniciativy. Malé děti se raději věnují volným hrám nebo upřednostňují omalovánky. Díky této otázce jsem se ujistila, že výtvarné činnosti jsou stále oblíbené a paní učitelky je dost často zařazují do svých příprav. Tímto výsledkem jsem potěšena a doufám, že i v budoucnu bude v mateřských školách výtvarná činnost v tak hojném množství využívána.

33% respondentek zvolilo tuto odpověď, protože se s dětmi věnují výtvarným činnostem **3x týdně**. Rozdíl první a druhé odpovědi byl pouze 1%. Tato odpověď byla i

mým favoritem, neboť se s dětmi věnují výtvarným činnostem také 3x týdně. Proto mě tento výsledek potěšil.

32% respondentek, které vyrábějí či malují s dětmi **2x týdně**. I tato odpověď mě potěšila. Jsem ráda, že se paní učitelky dětem věnují i v rámci výtvarných činností.

Další výsledek 15%, představují paní učitelky, které se věnují výtvarné výchově **4x týdně**. Výsledek mě překvapil, čekala jsem mnohem menší číslo. Chápu, že v mateřských školách není jen výtvarná činnost, ale i hudební, pohybová, logopedická a jiné. Někdy na výtvarné činnosti nezbyde tolik času, a proto jsem tímto výsledkem mile překvapena.

14% si získaly výtvarné činnosti zařazené **5x týdně**. Očekávala jsem menší výsledek, než který se zde objevil. Já osobně jsem velmi potěšena, že tato odpověď byla takhle „oblíbená.“ Ale jsem přesvědčena, že tyto respondenty, které takto odpovídaly, zařazují nejen výtvarnou složku, ale i jiné činnosti do svých příprav, a že rozvíjí dítě ve všech oblastech.

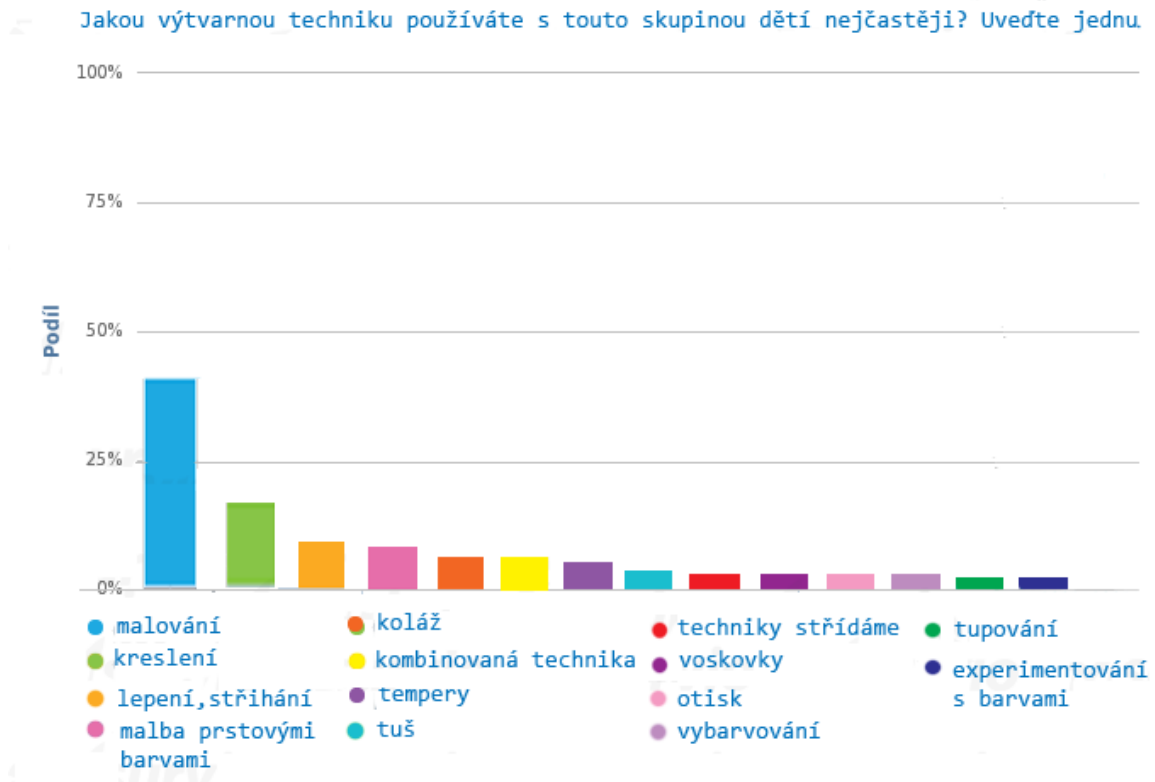
6% respondentek představuje - výtvarná činnost **1x týdně**. Můj předpoklad byl přibližně stejný jako tento výsledek. Doufala jsem, že paní učitelky zařazují výtvarné činnosti vícekrát než jen jednou. Jsem ráda, že se mi tento předpoklad potvrdil. Myslím si, že jednou týdně se věnovat výtvarné činnosti je málo.

Poslední odpověď „v průběhu týdne většinou nestihneme“ nebyla zvolena ani jednou z dotazovaných respondentek. Dalo se předpokládat, že tato odpověď nebude mít u respondentek úspěch, ale přesto jsem ji zařadila. Ne všechny paní učitelky jsou výtvarně založeny a ne všechny s dětmi v týdnu vyrábějí. Některé jsou spíše nakloněny hudební výchově, pohybové a jiné.

Otázka č. 5. Jakou výtvarnou techniku používáte s touto skupinou dětí nejčastěji?

Uveďte jednu.

Graf č. 5.

U této otázky jsem zvolila otevřené odpovědi. Zpracování této otázky bylo dost složité, ale zakomponovala jsem všechny odpovědi respondentek. Bylo zajímavé pozorovat, jaké techniky paní učitelky používají nejčastěji. Některé výsledky mě překvapily, o jiných jsem si byla jistá, že obsadí první příčky. Tudíž moje předpoklady se z části potvrdily. Jen některé techniky mi zde chyběly. Jako například modelování plastelínou a práce s klovatinou. Ale myslím si, že toto množství technik, které respondentky vybraly a v dotazníku napsaly, lze považovat za adekvátní, možná velmi dostačující.

Malování jako nejčastější techniku uvedlo **41%** respondentek. Předpokládala jsem, že tato technika bude jedna z nejméně používaných odpovědí. Malování je velmi oblíbená a dostupná technika, která je nejvíce používána v mateřských školách. To je patrné i z grafu. Malovat můžeme temperovými barvami, vodovými barvami,

akvarelovými barvami či jinými. Můžeme malovat i pastelkami a voskovkami, ale pouze v případě, když malujeme plošně.

17% respondentek uvedlo jako nejčastější techniku **kreslení**. I tato technika je u dětí velmi oblíbená a velmi dostupná. Ke kreslení nám někdy stačí pouze tužka nebo pastelky a děti jsou spokojené, že mohou zanechávat stopu na papíře a jen tak si kreslit. Možná bych si dovolila říci, že je oblíbenější než malování, ale z grafu vyplynul jiný výsledek. Řekla bych, že i kreslení je v mateřských školách mnohem rozšířenější než malování. Děti využívají i svoji volnou hru ke kreslení, ale je pravda, že ani malování při volné hře nevynechávají.

S **8%** bylo zastoupeno **stříhání, lepení**. Jsem ráda, že paní učitelky zapojují stříhání nůžkami do svých příprav. Z praxe dobře vím, že se najdou i takové děti, které nevědí, jak se drží nůžky. Buď je přendávají z jedné ruky do druhé, (nevyhraněná laterální) nebo mají špatné držení. Nůžky by se měly držet palcem a prostředníčkem, ukazováček pouze podpírá nůžky jakoby zespodu. Stříhání úzce souvisí s lepením, při kterém je důležité naučit děti dodržovat čistotu při práci s lepidlem.

7% respondentek nejvíce používá **malbu prstovými barvami**. U této techniky jsem se přesvědčila, že je u paní učitelek oblíbená, neboť není nijak náročná. Výsledek vypadá hezky a není potřeba štětců a jiných pomůcek. U dětí je také velmi oblíbená, protože děti rády zkoumají vlastnosti barev.

5% respondentek uvedlo jako svou nejpoužívanější techniku **koláž a kombinovanou techniku**. Koláž může být zpracována jakýmkoliv způsobem. Používáme na ni například tiskoviny, časopisy, noviny, látku a jiné. Proto je tato technika dostupná a není třeba zvláštních pomůcek. U odpovědi kombinovaná technika, si nejsem zcela jistá, jak byla respondentkami myšlena. Předpokládám, že kombinují v jednom tvoření více technik. Soudím, že mohou kombinovat malbu a kresbu, modelování a tisk a jiné.

4% respondentek vybralo **odpověď - tempery**. Nevím, proč respondentky nezakomponovaly temperu do malování, ale vytvořily tím jednu samostatnou

odpověď. Tudíž se domnívám, že používají malování, kreslení, tisk, prostě práci s temperou jako takovou. Tempera se v mateřských školách používá velmi často, proto předpokládám, že je zařazena i na první příčce a to v odpovědi malování.

S **3%** byla zastoupena odpověď **tuš**. Práce s tuší jako taková, například kreslení, rozfoukávání, malba tuší a jiné techniky spojené s ní. Tento výsledek mě překvapil, myslela jsem si, že bude tato odpověď o nějakou tu příčku výše.

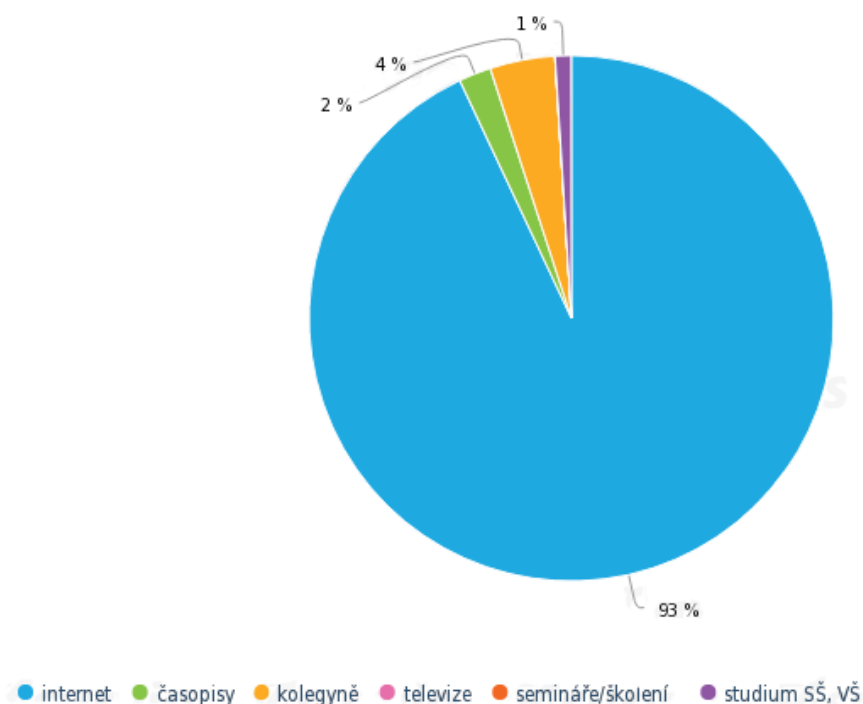
Respondentky vybraly jako nejčastější techniku, kterou používají s dětmi, a to **voskovky, techniku otisku, vybarvování omalovánek**. Ve čtvrté odpovědi respondentky napsaly, že **techniky střídají**. Každá z technik měla **2%**. Voskovkami nemusíme jen malovat či kreslit, jsou i voskové techniky jako je třeba enkaustika. Ta se mezi odpověďmi však neobjevila, což je škoda. Technika tisku děti taky velmi baví, ať se jedná o otisk listu na podzim nebo dlaní. Vybarvování omalovánek je pro děti předškolního věku přirozenou výtvarnou činností, při které si nevědomky procvičují správné držení tužky a koordinaci ruky a oka, Další odpověď - střídání technik, je také velmi důležitá. Děti rády obměňují hračky, hry ale i techniky. Proto je správné i techniky měnit a nedržet se jedné konkrétní. Společně s výše uvedenými technikami respondentky uvedly jako svoje nejčastější techniky, **tupování a experimentování s barvami**. Tyto odpovědi napsaly pouze dvě paní učitelky. Jsem ráda, že se zde objevilo i experimentování s barvami. Pod tím si lze představit cokoliv, já osobně v této odpovědi vidím nějaké netradiční techniky s barvami.

Otázka č. 6. Kde nejvíce čerpáte inspiraci k vašim výtvarným činnostem s dětmi?

Zaškrtněte 1 možnost.

Graf č. 6.

Kde nejvíce čerpáte inspiraci k vašim výtvarným činnostem s dětmi? Zaškrtněte 1 možnost.

Tato otázka, jak je vidno z grafu, skončila naprosto jasně. Velkou inspirací pro paní učitelky se stal internet. Není se čemu divit, že dotazované spoléhají hlavně na internet. Dnešní hektický a uspěchaný svět je velmi závislý právě na zmiňovaném internetu a sociálních sítích. Při pohledu na graf si můžeme všimnout, že dvě odpovědi nebyly vybrány ani jedinou respondentkou. A to čerpání inspirace z televize a ze seminářů či školení.

93% respondentek **čerpá svoji inspiraci z internetu**. Je vidno, že internet a sociální sítě jsou oblíbeným prostředkem k inspiraci dotazovaných. Sama znám spoustu internetových stránek, kde hledám inspiraci k tvoření s dětmi. Proto není překvapením, že tento výsledek dopadl právě takto. Internet je velmi rozmanitý a je zde plno nápadů a námětů k výtvarným činnostem. Je zkrátka pro respondentky mého dotazníku jasná volba.

Další respondenty s **4%** čerpají **inspiraci od kolegyň**. Je přirozené, že mezi učitelkami v mateřských školách jsou přátelské vztahy, neboť mají společné cíle zaujmout děti a naučit je nové věci a poznatky.

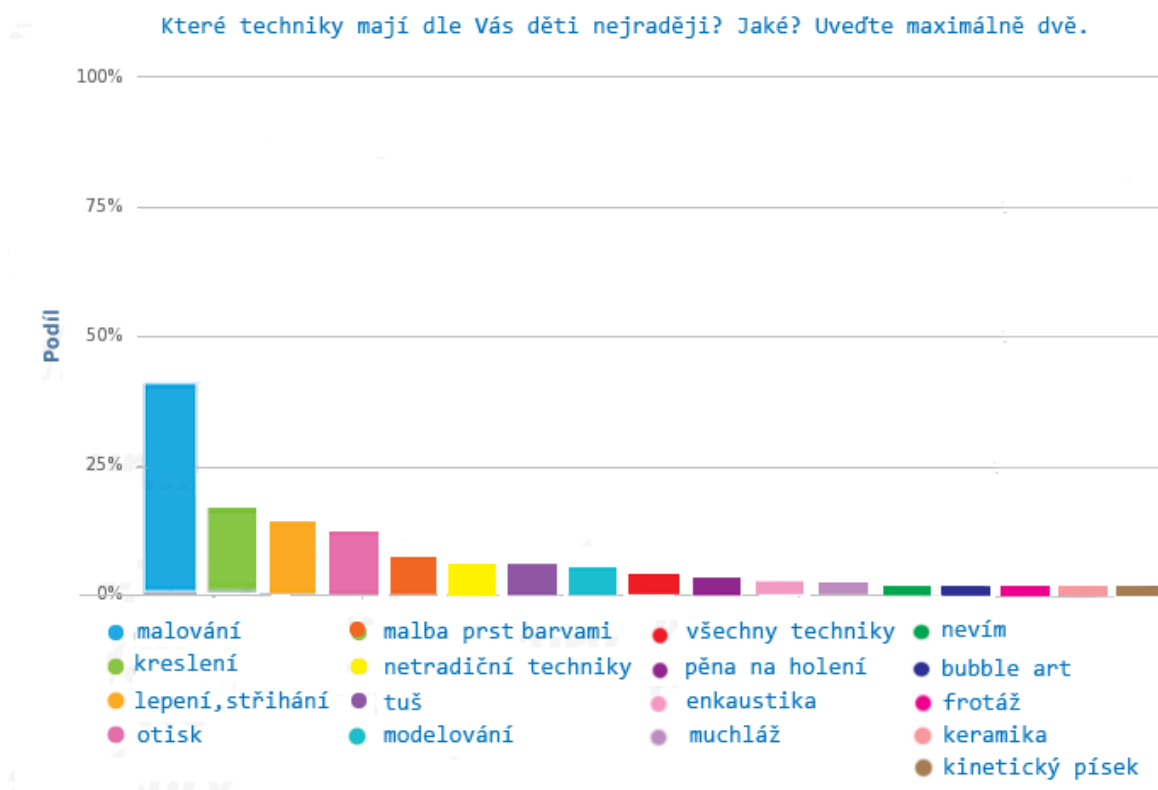
2% respondentek využívá **čerpání inspirace z časopisů**. Tuto odpověď si vybraly pouze dvě respondenty. Je patrné, že využívání časopisů pro inspiraci k práci v mateřské škole není tak časté jako využití internetu, neboť ceny časopisů v dnešní době mnoho paní učitelek odradí. Já osobně využívám například časopis Sluníčko a Mateřídouška.

Pouze **jediná respondentka** se inspiruje **ze studia** střední pedagogické či vysoké školy. Domnívala jsem se, že bude tato odpověď častější. Já jsem osobně střední pedagogickou školu nevystudovala, ale z vysoké školy si nesu spoustu nových poznatků jak z vyučovacích hodin, tak i z praxe.

Čerpání ze seminářů či školení a z **televize nebyly zvoleny** ani jednou z dotazovaných. Sama jsem se zúčastnila semináře zaměřeného na netradiční výtvarné techniky, o kterém si myslím, že byl velmi podnětný a spoustu věcí jsem již využila ve své praxi. Co se týče inspirace z televize, napadají mě pouze pořady určené pro děti jako například „Šikulové“ nebo „Výtvarka!“ na kanálu ČT :D/ art. Proto mě tento výsledek nepřekvapil.

Otázka č. 7. Které techniky mají dle Vás děti nejraději? Jaké? Uveďte maximálně dvě.

Graf č. 7.

Tato otázka je pro můj výzkum také velmi důležitá. Má bakalářská práce se zabývá tím, jaké výtvarné techniky používají paní učitelky při práci s dětmi. Důležité je však i to, jaké techniky baví děti, které je zaujmou. Soudím, že právě i dle toho volí paní učitelky dané výtvarné techniky, netradiční nebo běžně osvědčené. Dle výsledků v grafu předpokládám, že respondentky se zabývají výtvarnou činností ve velké míře. Výtvarných technik se zde objevilo velké množství, včetně odpovědi – netradiční techniky, která mě velmi potěšila.

41% respondentek vybralo jako nejzajímavější techniku pro děti **malbu**. Zde se mi potvrzuje předpoklad, že malování temperami, vodovými či prstovými barvami je v mateřských školách velmi rozšířené a oblíbené, jak mezi paní učitelkami tak mezi dětmi. Technika není složitá, je cenově dostupná jak pro pedagogy ve školních institucích, tak pro rodiče. Malování má spoustu forem, patří mezi ně například i bodypainting, tedy malování na obličej, který se v mateřských školách moc nepoužívá, nebo jsem se s ním zatím ještě nesešla. Tato odpověď se neobjevila ani v grafu. Ráda

bych tuto techniku osobně s dětmi v mateřské škole vyzkoušela. Děti baví, když se promění v motýlky, tygry a jiná zvířata či postavy. Tak předpokládám, že by malování na obličej v mateřské škole mělo úspěch.

Kresbu zvolilo **14%** respondentek jako nejoblíbenější techniku dětí. I tato technika je tedy velmi oblíbená u učitelek i dětí. Kresba je rozšířenou technikou v mateřských školách, v zájmových organizacích i v rodině. Děti rády kreslí, je to pro ně přirozený proces výtvarné tvorby.

S **13%** je zastoupeno **stříhání, lepení**. I zde se potvrzuje, že respondentky zařazují takové techniky, které děti zaujmou a pobaví je. Já stříhání a lepení zařazuji do tvorby s dětmi velmi často. Při stříhání je důležitý správný úchop nůžek, také procvičují koordinaci ruky a oka při stříhání podle čar. U lepení je zase důležitá čistota plochy. S papírem lze pracovat mnoha způsoby, malovat na něj, lepit, stříhat, vystřihovat, skládat, mačkat nebo tvarovat. Děti si s tímto materiálem dokáží vyhrát a vytvořit neuvěřitelné věci.

12% respondentek zvolilo **techniku otisku**. Při této technice můžeme tisknout, víceméně cokoliv nás napadne. Děti rády otiskují dlaně, listy ze stromů na podzim, nebo rády používají všelijaká tiskátka. Můžeme si například vyrobit tiskátka z brambor nebo korkových zátek. Já jsem je naučila tisk pomocí modelíny tzv. plastelínoryt nebo monoprint pomocí obyčejného ubrusu. Dle grafu a z mé praxe soudím, že děti technika otisku velmi baví.

8% respondentek uvedlo, že děti nejraději tvoří **prstovými barvami**. Tato technika je u dětí též velmi oblíbená, což vyplývá i z grafu. Prstové barvy jsou tužší a dobře se s nimi otiskují prstíky. Barvy kvůli své konzistenci netečou a nerozsmazávají se. Tato technika při mé praxi děti zaujala a jak je vidno z grafu, používají hojně tuto techniku i v jiných mateřských školách.

7% respondentek používá **netradiční techniky** společně **s tuší**. Byla jsem velmi potěšena, že se zde objevila odpověď netradiční techniky. Když jsem docházela do

mateřské školy vyrábět s dětmi a zkoušet netradiční techniky k mé bakalářské práci, vždy jsem tím zaujala více než půlku třídy. Všichni si techniku chtěli alespoň jednou vyzkoušet. Takže se nedivím, že se v této otázce objevily netradiční techniky. Tuto odpověď však vyplnilo pouze 7 respondentek ze 100. Očekávala bych však větší množství. Zřejmě paní učitelky mají obavy z netradičních technik. Spolu s nimi skončila na této příčce tuš. Tuš v mateřských školách používá jistě každá paní učitelka. A jak je vidno i u dětí má své místo.

Modelování bylo nejoblíbenější dětskou technikou, kterou uvedlo **6%** respondentek. Dle praxe soudím, že děti modelování plastelínou, keramikou nebo hlínou velmi baví. A stejně tak je tomu i v tomto grafu. Modelování si zde našlo své místo. Děti se většinou nebojí zašpinit si ruce modelovací hmotou. Při této technice velmi procvičují jemnou motoriku. Do netradičního modelování bych zařadila modelování s Fimo. Tato technika je sice dostupná ale velmi drahá. Proto se v mateřských školách často neobjevuje. Od klasického modelování plastelínou se moc neliší, rozdíl je pouze v tom, že Fimo lze vypalovat v peci nebo v troubě.

4% respondentek uvedlo, že děti v jejich třídách mají nejraději **všechny** výtvarné techniky. Dotazované jistě techniky střídají a dokáží děti dostatečně namotivovat ke všem tvořivým technikám. Jak už jsem se prve zmiňovala, je důležité techniky obměňovat. Děti rády obměňují hračky, hry a právě i výtvarné techniky. Při nich se seznamují s novými materiály, pomůckami, objevují a experimentují. Výtvarná tvorba je pro děti hrou, ale i možností sebevyjádření i způsob relaxace.

3% respondentek uvedlo jako nejoblíbenější techniku vyrábění pomocí **pěny na holení**. Malba pěnou na holení je netradiční technikou. Není nijak složitá a děti ohromně bavilo pozorovat vlastnosti pěny. Ať už její vůni nebo jak se pomalu kopečky pěny zvětšovaly. Touto technikou lze malovat a to ještě za pomoci lepidla Herkules nebo jsme s dětmi pomocí pěny a tempery mramorovali zimní okno. Sice tato odpověď obsadila až osmé místo, ale jsem potěšena, že ji sem respondentky zařadily.

2% respondentek používá **enkaustiku** a **muchláž**. Obě zařazujeme do netradičních technik. Dle grafu vidím, že netradiční techniky se drží na posledních příčkách, ale objevily se zde, což je potěšující. Enkaustika je pro děti velmi zábavnou výtvarnou technikou. Je ale náročná z hlediska bezpečnosti. Je zapotřebí velké opatrnosti jak ze strany dětí, tak ze strany paní učitelek, a proto se při ní pracuje individuálně. Používá se žehlička, na které se rozpouštějí voskovky, a děti by se mohly snadno spálit. Výsledná práce má u dětí obrovský úspěch. Enkaustika tuto příčku sdílí společně s technikou muchláže. Podstatou této techniky je mačkání a muchlání papíru, což děti velmi baví. Musí ale vynaložit určité úsilí při trhání a mačkání papíru. Některé děti s tím mají problémy, i když nám dospělým to leckdy přijde jednoduché. Trhání papíru má i svá úskalí. Dětem dělá problémy vytrhnout menší kousek papíru, většinou celý list papíru přetrhnou na polovinu.

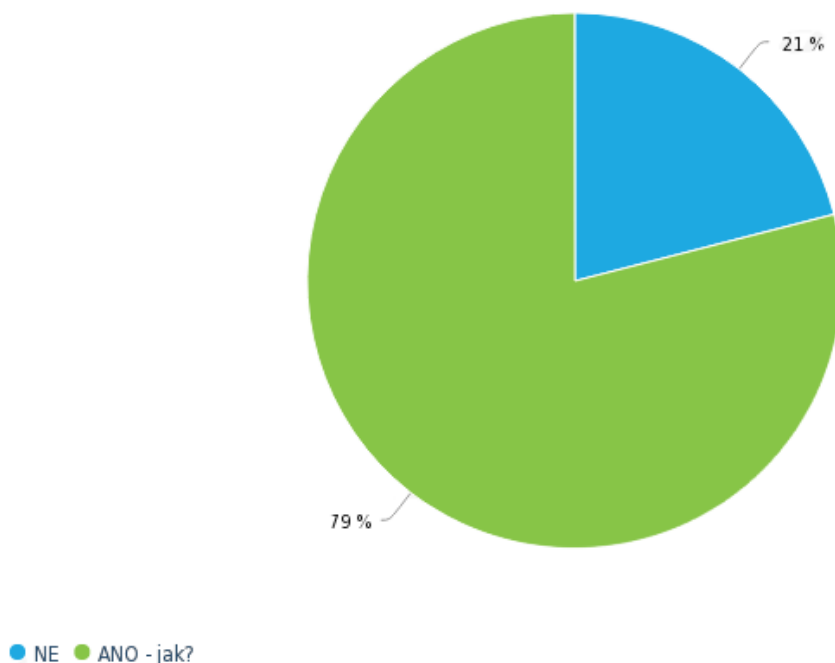
Objevily se zde i respondentky, které odpověděly takto - **nevím**, **bubble art**, **keramika**, **frotáž**, **kinetický písek**, každá po 1%. Odpověď nevím mě velmi překvapila. Vypadá to, jakoby se paní učitelka vůbec nezajímala o to, co děti baví a zajímá. Ale nemohu soudit, nevím, jestli si dotazovaná třeba v tu chvíli jen nevzpomněla ani na jedinou techniku. I bubble art si získal odpověď od jedné respondentky. Tato technika není ještě rozšířená mezi paními učitelkami. Děti velmi baví. Vyzkoušela jsem ji osobně, všechny děti si bubble art zkusily, některé i dvakrát. Je škoda, že takto odpověděla pouze jedna paní učitelka. Je možné, že ji v mateřských školách ještě neznají, proto nelze mluvit o oblíbenosti u dětí. Další na této příčce je keramika. Tato technika by se dala zařadit do již zmiňované odpovědi modelování, které skončilo o nějakou tu příčku výše. Keramika není velmi rozšířená v mateřských školách, protože je náročná na materiál a ne každá MŠ vlastní vypalovací pec, která je také velmi drahá. Další technikou je frotáž. Jistě ji všichni dobře známe z našeho dětství. Každý si jistě schoval korunu pod papír a měkkou tužkou ji obkresloval. Je to tedy prokreslování reliéfu daného předmětu pod papírem. A poslední na této příčce skončil kinetický písek. Předpokládám, že spousta mateřských škol nevlastní tuto pomůcku, proto se zde odpověď objevila pouze jednou. Já osobně s kinetickým pískem nemám žádnou zkušenost, zatím jsem se s ním nesešla. Ale jistě to bude velmi přínosná pomůcka do mateřských škol.

Při porovnání grafu u otázky č. 5 a u výsledného grafu této otázky, zjišťuji, že se v některých technikách a odpovědích shodují. To potvrzuje předpoklad, že paní učitelky připravují výtvarné techniky dle toho, jak moc jsou oblíbené u dětí. Až na jednu z dotazovaných, která se nezabývá, jaká technika děti baví nebo zajímá. A také to, že paní učitelky používají netradiční techniky, i když ne v tak hojném množství.

Otázka č. 8. Provádíte s dětmi nějaké vyhodnocení nebo zpětnou vazbu jejich prací?

Graf č. 8.

Provádíte s dětmi nějaké vyhodnocení nebo zpětnou vazbu jejich prací?

Při pohledu na graf je patrné, že **79% dotazovaných** s dětmi **dělá** nějakou **reflexi** jejich prací a zbytek a to **21%** s dětmi **dokončí práci bez** jakékoliv **reflexe** či vyhodnocení. Myslím si, že reflexe je důležitá jak pro děti, tak pro učitelky a v neposlední řadě i pro rodiče, kteří by měli vědět, jak je jejich dítě vespělé v motorických nebo grafomotorických činnostech.

Výstava, galerie nebo **vernisáž** neboli společné prohlížení obrázků, které probíhá ve třídě za účasti všech dětí, které si obrázky prohlédnou jako v opravdové galerii a vyjádří svůj názor na ně. Tato forma může probíhat i mimo třídu nebo školu a to v muzeích, v galeriích nebo městských knihovnách, ke kterým má přístup i širší veřejnost.

Sebehodnocení je také forma reflexe a řekla bych, že možná ta nejdůležitější. Protože každý umí pochválit svou práci, ale říci co se nepovedlo, bývá už o něco těžší. Ne každý dokáže být sebekritický, ale také je důležité umět se pochválit.

Výstava na nástěnce byla nejčastější odpovědí. Tato forma slouží především k informovanosti rodičů o práci učitelek a dětí. Výsledky výtvarných prací slouží zároveň i k výzdobě prostorů mateřské školy k danému tématu nebo ročnímu období.

Některé paní učitelky používají **smajlíkové, slovní** nebo **mimické hodnocení** jako reflexy jejich prací. Předpokládám, že sedí v kruhu a ukazují si společně obrázky, při kterých děti ukazují smajlíky, což je zmiňované smajlíkové hodnocení. Nebo se usmějí nebo se zamračí

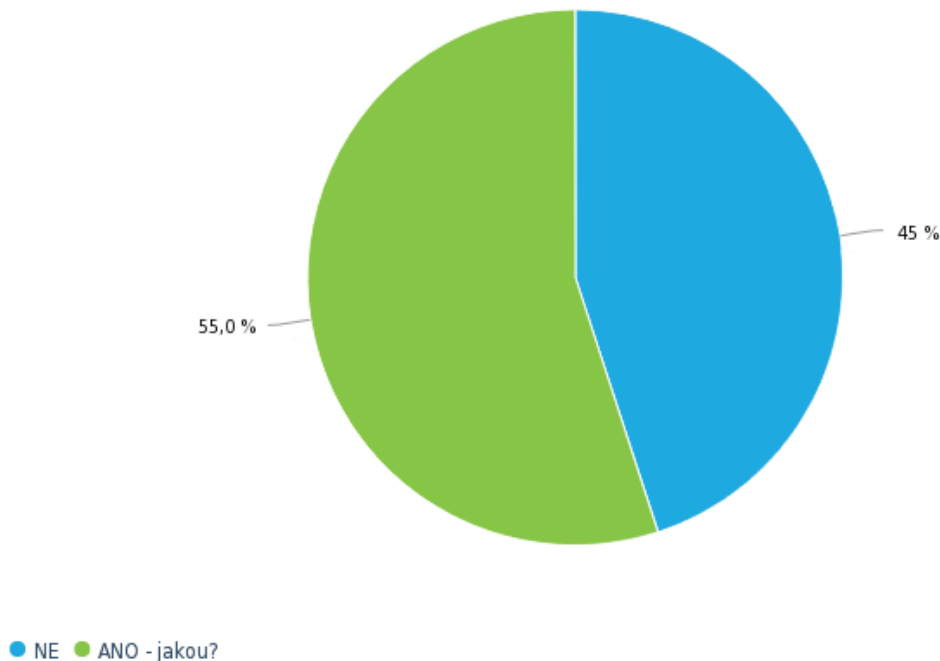
Rozhovor probíhá většinou v komunitním kruhu nebo u stolečků. Dotazované popsaly i jaké otázky v komunikačním kruhu používají. Například: Co se povedlo? Jak se ti to líbí? Co je na obrázku? Jaké si použil barvy a proč? Bavilo vás tvoření? Co obrázek vystihuje?

Děti si tak procvičí barvy a dokáží vyjádřit své pocity slovy.

Otázka č. 9. Používáte nějakou netradiční techniku s dětmi? Pokud ano, jakou?

Graf č. 9.

Používáte nějakou netradiční techniku s dětmi? Pokud ano, jakou?

Tato otázka byla velmi zásadní v mém dotazníkovém šetření, a vlastně i pro celou mou bakalářskou práci. Zde se dozvídám, že paní učitelky používají mnoho netradičních technik, které vypíši níže. Při pohledu na graf můžeme vidět, že odpovědi byly velmi vyrovnané. Skoro polovina dotazovaných nepoužívá netradiční techniky a zůstává u známých osvědčených. Druhá polovina, ta o něco větší, však netradiční techniky používá. A jsem velmi potěšena, že respondentky vypsaly tak bohaté množství již zmiňovaných netradičních technik.

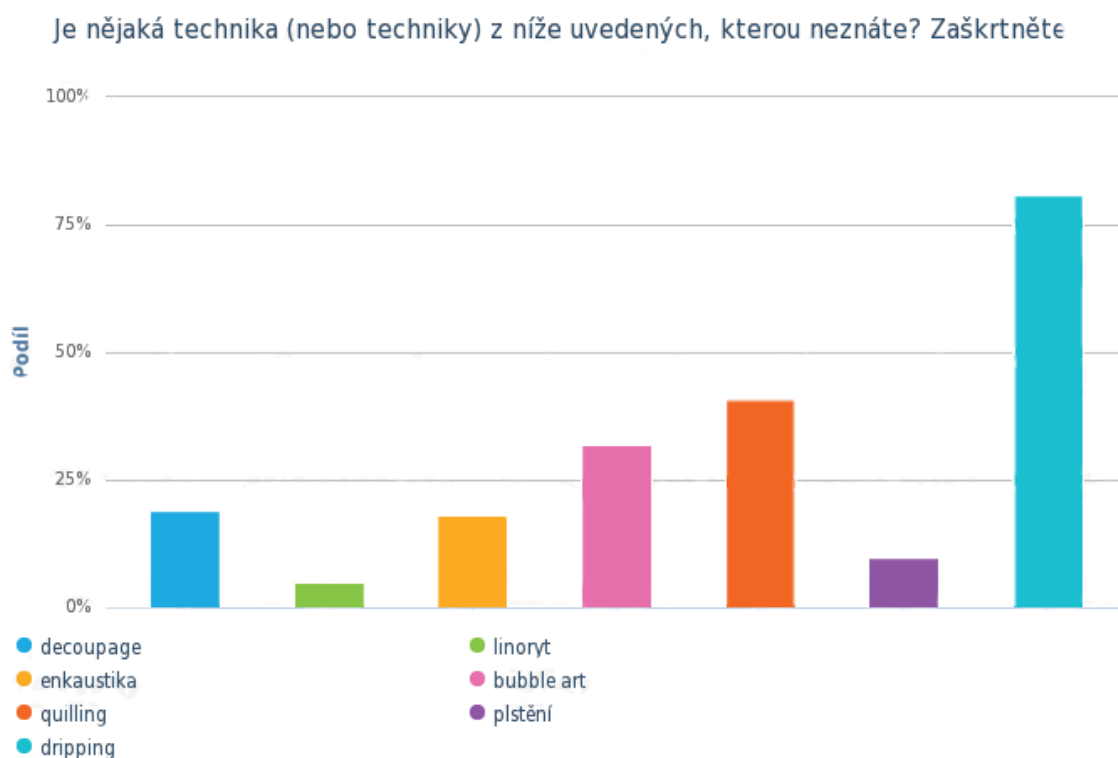
55% respondentek **používá** v mateřských školách netradiční techniky při práci s dětmi. Zbylých **45%** **nepoužívá** netradiční techniky.

Netradiční techniky, které respondentky vypsaly – otisk bublinkové fólie, vyrábění mýdla, vytváření z hlíny, vyrábění ze sádry, věci z recyklování, plstění, výroba papíru, enkaustika, mramorovaný papír, zažehlovací pastel, mramorování, zapouštění barvy do

hedvábí, malba pěnou na holení, malba horkým voskem, decoupage, vymývaná klovatina, dřevořez, plastelínoryt, kašírování, malba pomocí kuličky namočené do barvy, anilínových barev, otisk korkových špuntů, kolorovaná kresba, bubble art, quilling, land art a koláž.

Otázka č. 10. Je nějaká technika (nebo techniky) z níže uvedených, kterou neznáte? Zaškrtněte.

Graf č. 10.

Při pohledu na graf zjistíme, že každá z technik byla dotazovanými vybrána, tudíž jsou tyto netradiční techniky pro respondentky z části neznámé. Chtěla bych je tímto seznámit s těmito výtvarnými technikami pomocí své bakalářské práce.

Nejméně známou technikou se stala technika **dripping**, kterou odpovědělo **81%** respondentek. Na této technice není nic složitého, možná má jen složitý název. Kdybych nazvala techniku trochu jiným názvem, a to stříkání barev na plochu, jistě by tato technika nezískala 81%.

Další méně známou technikou je technika **quilling**, kterou nezná **41%** dotazovaných respondentek. S technikou **bubble art** nebylo seznámeno **32%** dotazovaných respondentek. Další neznámou technikou byla zvolena technika **decoupage** s **19%**.

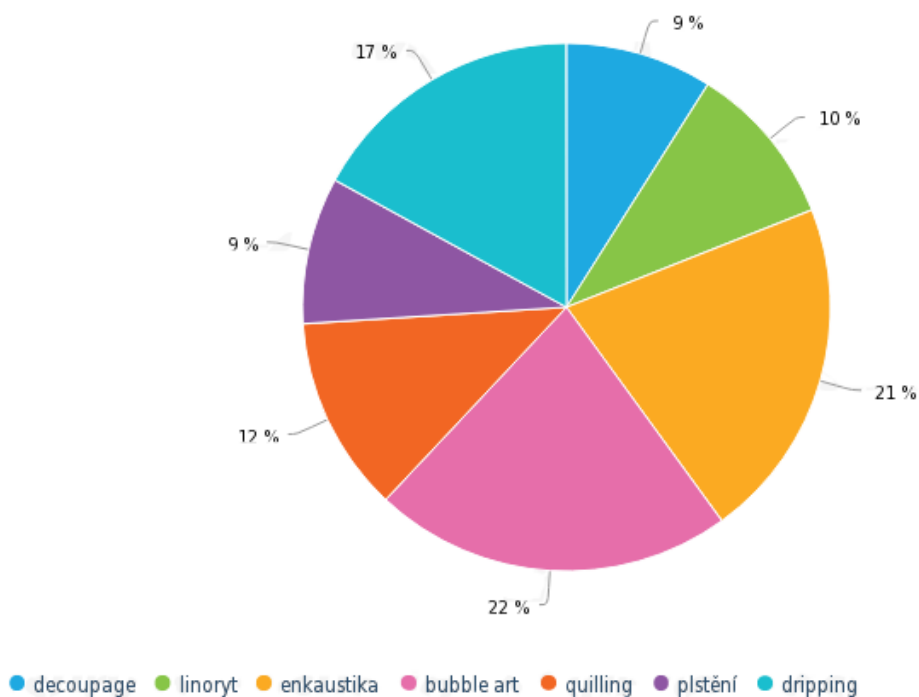
Enkaustiku nezná **18%** dotazovaných respondentek. Technika **plstění** má **10%**.

Nejznámější technikou z uvedených netradičních technik se stal **linoryt** s **5%**.

Otázka č. 11. Je nějaká z těchto netradičních technik, kterou byste si chtěli vyzkoušet? Jestli ano vyberte jednu.

Graf č. 11.

Je nějaká z těchto netradičních technik, kterou byste si chtěli vyzkoušet? Jestli ano, vyberte jednu.

U respondentek mého dotazníku se v této otázce objevila jako ta nejlákavější netradiční výtvarná technika odpověď **bubble art**. Tuto výtvarnou techniku by si rádo zkusilo 22% ze 100 dotazovaných.

Další zajímavou technikou, kterou by si respondentky rády zkusily s dětmi, se stala **enkaustika** neboli malba horkým voskem s 21%.

Techniku **dripping** by si chtělo vyzkoušet 17% z dotazovaných respondentek.

S 12% se zde objevila technika **quilling**. 10% obsadila technika **linoryt**. Techniku **plstění** a **decoupage** by si rádo vyzkoušelo 9% dotazovaných.

8 VYHODNOCENÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

Z dotazníku vyplynulo, že paní učitelky při práci s dětmi nejvíce používají malbu a kresbu. Našly se však i paní učitelky, které se nebojí využít netradiční výtvarné techniky. Nebylo jich mnoho, ale nápadů a netradičních výtvarných technik, které vypsaly, bylo velké a pestré množství. Právě u takové paní učitelky jsem realizovala své netradiční techniky (třída motýlků). Paní učitelka je velmi kreativní a se vším mi pomáhala. Ráda se seznámila s některými technikami, které ještě neznala. Byla bych ráda, kdybych tímto způsobem obohatila i jiné paní učitelky nebo maminky na mateřské dovolené. Vyzorovala jsem, že děti v této třídě, ve které jsem realizovala výtvarné techniky, jsou stejně kreativní jako jejich paní učitelka, která je také k výtvarné tvorbě vede. Při realizaci netradičních výtvarných technik jsem neměla sebemenší problém. Všechny děti si techniky chtěly vyzkoušet, proto jsem mohla vidět různorodé realizace. Neboť každé dítě pojalo techniku vlastním způsobem. Již při příchodu do třídy se děti ptaly, co budeme dnes zase vyrábět. Tento fakt mě velmi potěšil, děti jsou opravdu šikovné a rády cokoliv vyrábějí. V dotazníku vyšel fakt, že paní učitelky se věnují výtvarným činnostem dostatečně, nejčastěji však 2x – 3x týdně. Některé, jako i paní učitelka ze třídy motýlků, vyrábějí s dětmi i 4x – 5x týdně. Těchto respondentek v dotazníku však moc nebylo. Myslím si, že 3x týdně tvořit s dětmi, je ideální výsledek.

9 DISKUZE

V praktické části bylo zjištěno, že u dotazovaných mého dotazníku jsou nejpoužívanější výtvarné techniky malba a kresba. Tyto techniky jsou důležité i pro správný rozvoj dítěte. Roeselová V. (1996) uvádí, že malba je výrazem zobrazení emocí, vztahů, prožitků. Malba úzce souvisí právě s kresbou. Malba totiž navazuje na kresbu. Děti nejprve kreslí a až poté z kresby začnou malovat. I u dětí jsou nejoblíbenější výtvarné techniky kresba a malba, protože je to pro ně nejpřirozenější proces.

Také jsem zjistila, že větší polovina respondentek používá při práci s dětmi netradiční techniky, druhá polovina používá spíše ty tradiční, ale díky dotazníku mohu říci, že všechny by si netradiční techniky rády zkusily. Dle Uždila (1978) kresba a malba nejsou schopny uspokojit dětskou potřebu projevit se barvou a tvarem. Uvádí, že je mnoho výtvarných činností, které děti snadno zvládnou. Například vytrhávání, spojování, kladení, konstruování i vyhledávání zajímavých tvarů. Ale nejen tyto výtvarné činnosti děti ovládnou. Mou bakalářskou prací jsem zjistila, že děti ovládnou někdy velmi těžké netradiční techniky jako je třeba linoryt, plstění, decoupage aj. Roeselová V. (1996) uvádí, že linoryt je nejčastější grafickou technikou, užívanou i ve školních institucích při práci s dětmi. Ale myslím si, že není tak rozšířenou v mateřských školách. Má spoustu výrazových prostředků jako třeba pozitivní a negativní linie, kontrast černé a bílé plochy a dekorativní prostředky.

Z dotazníku vyplývá, že se respondentky nejčastěji zabývají výtvarnou činností 3x týdně. To je pro správný vývoj dobré, jak uvádí Hazuková H., Šamšula P., (2005), protože se dítě uplatňuje v emocionálním a racionálním poznávání, smyslovém vnímání, ale také v myšlení.

ZÁVĚR

Domnívám se, že každá paní učitelka pracující v mateřské škole by měla znát objekt, který učí, tedy dítě, a to v jeho všech směrech. Proto jsem se v teoretické části zabývala vývojem předškolního dítěte. Rozebrala jsem ho do oblastí a to do psychického, fyzického a emočního vývoje. I pro mě byla má teoretická část přínosem. Dále jsem rozebrala vývoj kresby, protože si myslím, že je důležité vědět, v jaké fázi se děti nacházejí, jestli jsou ve vývoji v normě. Dále jsem přiložila v teoretické části tradiční a netradiční techniky, které jsem popsala.

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, s jakými výtvarnými technikami pracují paní učitelky v mateřských školách při práci s dětmi. Jestli se drží osvědčených metod nebo používají i netradiční výtvarné techniky. Dozvěděla jsem se, že paní učitelky nejčastěji používají malbu a kresbu. Objevily se zde i netradiční techniky, ale bohužel jich nebylo tolik. Ale dozvěděla jsem se také, že by si tyto paní učitelky netradiční techniky vyzkoušely. Doufám tedy, že má bakalářská práce pro ně bude určitý podnět k tomu, aby zkusily zapojit do svých příprav i netradiční techniky. Protože jsem svou bakalářskou prací zjistila, že netradiční techniky děti baví mnohem více než výtvarné techniky tradiční. Vyzkoušela jsem s nimi asi 30 netradičních technik a hodlám v tom pokračovat i mimo svoji bakalářskou práci. Nestalo se mi, že by se některé z dětí nechtělo zapojit, naopak se předháněly, kdo půjde dříve. Tímto uskutečněním netradičních výtvarných technik v jedné mateřské škole, jsem již „nakazila“ i ostatní paní učitelky k používání netradičních technik. Což mě velmi potěšilo a byla bych ráda, kdyby i pro ostatní paní učitelky, které si přečtou mou bakalářskou práci, byla má práce inspirací a podnětem k používání netradičních technik.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BACUS-LINDROTH, Anne. *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-717-8862-7.
2. CIKÁNOVÁ, Karla. *Malujte si s námi*. 1. vyd. Praha: Aventinum, 1993. ISBN 80-715-1468-3.
3. ČAČKA, Otto. *Psychologie dítěte*. 3. dopl. vydání. Tišnov: Sursum, 1997. ISBN 80-857-9903-0.
4. DAVIDO, Roseline. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Vyd. 2. Překlad Alena Lhotová, Hana Prousková. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-415-1.
5. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.
6. HAZUKOVÁ, H. a ŠAMŠULA, P. *Didaktika výtvarné výchovy I*. 3. přeprac.vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8072902377.
7. KOHL, Mary Ann F. *Výtvarné hrátky pro děti: náměty pro tvořivost dětí od 4 do 8 let*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-736-7163-8.
8. KOHL, Mary Ann F. : *[rozzvíjíme šikovnost a tvořivost dětí od 1 do 3 let]*. Vyd. 1. ISBN 80-7178-891-0.
9. KULHÁNKOVÁ, Alena. *Nejlepší nápady pro děti: výtvarné náměty pro celý rok*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. Výchova a vzdělávání. ISBN 80-247-1333-0.
10. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
11. LISÁ CSC., Doc. MUDr. Lidka a PhDr. Marie KŇOURKOVÁ. *Vývoj dítěte a jeho úskalí*. 1986. Praha: AVICENUM, 1986. ISBN 735210831.
12. PIAGET, Jean a Bärbel INHELDER. *Psychologie dítěte*. Vyd. 6., V této edici 1. Překlad Eva Vyskočilová. Praha: Portál, 2014. Klasici. ISBN 978-80-262-0691-0.
13. ROESELOVÁ, Věra. *Techniky ve výtvarné výchově*. Vyd. 1. Praha: Sarah, 1996. ISBN 80-902-2671-X.
14. ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě v předškolním období*. Praha: Mladá fronta, 2004. ISBN 8020411879.

15. UŽDIL, Jaromír. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: Výtvarný projev a psychický život dítěte*. Vyd. 1. Praha: SPN - Státní pedagogické nakladatelství, 1978. ISBN 14-245-78.
16. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8. S173-174
17. VONDROVÁ, Petra. *Výtvarné techniky pro děti: hry a výtvarné činnosti pro děti ve věku od 4 do 9 let*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-329-1.
18. ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Vyd. 1. Praha: Portál, s. r . o., 2001. ISBN 807178544X.

Internetové zdroje:

- Rudolf Kohoutek, Psychologie vývoje a výchovy předškolního dítěte. *Psychologie v teorii a praxi*. [online]. 25. 2. 2016 [cit. 2016-02-25].
Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1404/psychologie-vyvoje-a-vychovy-predskolniho-ditete>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Dotazník

Příloha č. 2 – Tradiční a netradiční techniky + ilustrace

Příloha č. 1

Dotazník (pro pedagogiky mateřských škol)

Dobrý den. Jmenuji se Lucie Cibuzarová, studuju již třetím rokem na Jihočeské univerzitě obor učitelství pro mateřské školy. Tématem mé bakalářské práce jsou: Tradiční a netradiční výtvarné techniky v MŠ. Cílem tohoto dotazníku je zjistit, jaké techniky používají pedagogové nejčastěji.

Tímto bych vás chtěla požádat o vyplnění krátkého anonymního dotazníku, který použiji pouze ve své bakalářské práci, výsledky nebudou nikde zveřejňovány.

Váš věk?

- 20 – 30 let
- 30 – 40 let
- 50 – 60 let

Jak dlouho pracujete v mateřské škole?

- 0 – 5 let
- 5 – 10 let
- 10 – 15 let
- 15 let a více

S jakou věkovou skupinou dětí pracujete?

- 3 – 4 let
- 4 – 5 let
- 5 – 6 let
- věkově heterogenní třída

Zaškrtněte vždy jednu odpověď, pokud není uvedeno jinak.

1. Jak často se touto skupinou dětí věnujete výtvarným činnostem?

- 1x týdně
- 2x týdně
- 3x týdně
- 4x týdně
- 5x týdně
- v průběhu týdne většinou nestihneme

2. Jakou výtvarnou techniku používáte s touto skupinou dětí nejčastěji? Uveďte jednu.

3. Kde nejvíce čerpáte inspiraci k vašim výtvarným činnostem s dětmi?
Zaškrtněte 1 možnost.
- internet
 - časopisy
 - kolegyně
 - televize
 - semináře/školení
 - studium (SŠ, VŠ)
4. Které techniky mají dle Vás děti nejraději?
Jaké? Uveďte maximálně dvě.
5. Provádíte s dětmi nějaké vyhodnocení nebo zpětnou vazbu jejich prací?
- ano – jak?

 - ne
6. Je nějaká z těchto netradičních technik, kterou byste si chtěli vyzkoušet?
Jestli ano, vyberte jednu.
- decoupage
 - linoryt
 - enkaustika
 - bubble art
 - quilling
 - plstění
 - dripping
7. Je nějaká technika (nebo techniky) z výše uvedených, kterou neznáte?
Zaškrtněte.
- decoupage
 - linoryt
 - enkaustika
 - bubble art
 - quilling
 - plstění
 - dripping

8. Používáte nějakou netradiční techniku s dětmi? Pokud ano, jakou?

ano – jakou?

ne

Velice děkuji za čas, který jste věnovali vyplnění mého dotazníku.

Příloha č. 2

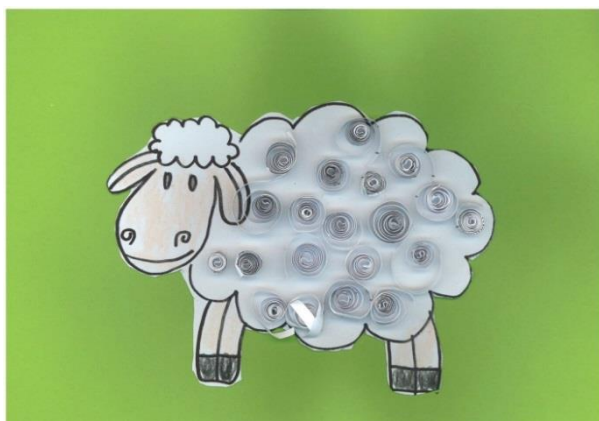
Quilling

Quilling je výtvarná technika spočívající v namotávání a poté formování proužku papíru na quillingové pero, popřípadě nastříhnutou špejli. Název této techniky pravděpodobně vznikl z anglického slova quill, což znamená brko. Tato technika využívá různé druhy brk nebo per. Existuje i 3D quilling, ten je už ale složitější výtvarnou technikou, která vystupuje do prostoru.

Věk dětí: 4 - 6 let

Doba práce: 25 min. a 25 min.

- Pomůcky:
- nůžky
 - nastříhnutá špejle
(nebo quillingové pero)
 - lepidlo
 - proužky papíru

Metodický postup:

Nejprve si vezmeme špejli a nastříháme ji na konci podélně, stačí kousek. Samozřejmě pokud máme quillingové pero použijeme ho, bude s ním snazší manipulace. Nastříháme si proužky papíru, nezáleží na tom jak široké, ale jsou lepší užší. Nastříhané proužky papíru vložíme do nastříhnuté špejle či quillingového pera a pomalu natáčíme. Nastříhnutí nám pomůže k tomu, že proužek papíru nebude proklouzávat a spadávat dolů. Když máme proužek natočený celý na špejli, sundáme ho. Nemusíme hned lepit, proužek se hezky sám rozvine a udělá pěknou spirálu. Až poté vezmeme lepidlo a konec přilepíme ke spirálce, aby se nám nerozmotávala. Různé tvary docílíme zmáčknutím spirálky například na jedné straně, čímž nám vznikne kapka nebo okvětní lístek.

Rizika: • dětem nemusí jít zpočátku natáčení proužku na papír

- z nastříhnuté špejle může jít namotaný proužek papíru hůře sundat

Vosková rezerváž (odkrývací)

Rezerváž je technika odkrývání voskovky zpoza černé tuže. Podstatou rezerváže je natřít plochu tak, aby se na ni nedostala další nanášená barva. Rezerváže je vícero typu, například na papír, na hedvábí aj. Nejnámější je asi tato rezerváž na papír, která se často používá při výtvarných činnostech ve školách a školkách. Můžeme jí realizovat touto formou pomocí voskovek a tuše, nebo inkoustu a zmizíku, lze použít i klovatinu.

Věk dětí: 3 - 6 let

Doba práce: cca 25 minut

Pomůcky:

- voskovky
- černá tuš
- hřebík nebo pero

Metodický postup:

Čtvrtku si nabarvíme voskovkami různých barev. Musíme ale vymalovat celou plochu čtvrtky tak, aby nezůstal žádný kousek bílý. Měli bychom dbát na dobrý výběr voskovek. Měly by být hodně měkké, aby se do nich poté dalo pěkně vyrývat. Je důležité hodně na voskovku tlačit, tím docílíme silnější vrstvy. Výsledek tak bude vypadat lépe a bude i lépe vidět. Když máme celou plochu čtvrtky zakrytou, vezmeme černou tuš. Může být i jiná barva, ale dbejte na to, aby voskovka pod ní byla kontrastující s barvou tuše, jinak nedocílíme požadovaného výsledku. Poté celou čtvrtku přetřeme. Po zaschnutí vezmeme pero nebo nějaký předmět s hrotem a do zaschnuté tuše vyryjeme jakýkoliv motiv.

Rizika: • výběr voskovek

- několikanásobné přetření voskovek tuší (občas to dobře nechytá)
- bezpečnost při práci, s hřebíkem či jiným hrotem
- na voskovky více přitlačit

Linoryt

Linoryt je technika tisku z výšky. Principem je rytí rydlem do lina a poté natírání tiskařské nebo olejové barvy pomocí válečku na vystouplá místa. Podobnou výtvarnou technikou je i dřevoryt nebo dřevořez. Tato konkrétní technika je méně složitá.

Věk dětí: 5 a více let

Doba práce: 30 minut (rytí)

Pomůcky:

- linoleum
- rydlo
- tiskařská barva
- váleček
- lis

Metodický postup:

Vybereme měkkí lino, protože do měkkého podkladu bude snazší rýt. Vezmeme propisku nebo fix a nakreslíme na něj požadovaný obrázek nebo motiv, který chceme vyryt. Měli bychom kreslit i rýt na rub lina, tzn. na spodní stranu. Nezapomínejme na to, že co vyryjeme, bude na tisku bílé. Když máme nakreslený motiv, tak se dáme do rytí. Vyryté lino natřeme tiskařskou barvou, na kterou použijeme váleček. Tento způsob je dobrý, aby se nám nezanesly rýhy barvou a tisklo se přesně to, co má. Nakonec lino položíme na čistý papír nebo čtvrtku. Když máme lis, dáme lino do lisu. V případě, že lis nemáme, poradíme si jednoduše lžící. Tou tlačíme po celé ploše, aby se motiv všude otiskl. Potom odejmeme lino a máme vytisknuto.

Rizika: • bezpečnost při rytí

- hlubší rýhy, aby se správně vytiskly

Muchláž

Podstatou této techniky je mačkání a muchlání papíru. Lze říci, že je určitou formou koláže. Muchláží procvičujeme jemnou motoriku, děti musí vynaložit i určitou sílu při trhání a mačkání papíru.

Věk: 3 - 6 let

Doba práce: cca 15 minut

Pomůcky:

- měkký papír
- lepidlo
- černou čtvrtku
- čtvrtku

Metodický postup:

Vezmeme si čtvrtku. Buď uděláme šablonu my, nebo si jí nakreslí samy děti. Natrhají si měkký papír, který poté budou mačkat. Když mají natrháno, natřeme si šablonu na čtvrtce lepidlem a namačkaný papír klademe na nalepenou čtvrtku.

Rizika:

- na čtvrtku nanese větší vrstvu lepidla
- zmuchlané papíry musíme pořádně přimáčknout na čtvrtku
- problém u trhání papíru

Frotáž

Frotáž nebo také frotování je technikou prokreslování struktury. Nejznámější variantou je určitě prokreslování mince nebo podzimního listí, kterou jistě každý dobře známe z mateřských škol.

Věk: 3 - 6 let

Doba práce: cca 10 minut

Pomůcky:

- listy
- voskovky
- měkký papír

Metodický postup:

Vezmeme si list a položíme ho pod měkký papír. Lepší je měkký proto, aby byl reliéf listu lépe vidět, na čtvrtku to půjde hůře. Ale pozor, list musí ležet žilkami nahoru, jinak se reliéf na papír nepřenese. Děti rukou nahmatají, kde přesně leží list, aby věděly, kde mají kreslit. Vezmou voskovku, položí jí na papír a celou její délkou kreslíme po papíře.

Rizika: • měkký papír

- listy žilkami nahoru

Otisk

Technika otisku je přenášení určitého reliéfu na danou plochu, ať už na papír nebo na textil či jiné materiály. Nejjednodušší variantou v mateřských školách bývá otisk ruky nebo otisk listu na papír.

Věk: 3 - 6 let

Doba práce: cca 15 – 20 minut

- Pomůcky:
- listy
 - tempery
 - čtvrtku
 - nůžky

Metodický postup:

Připravíme si čtvrtku a listy. Vezmeme si temperové barvy a natřeme list, který otiskneme na čtvrtku. Barvy je lepší neředit vodou, aby se reliéf přenesl tiskem na čtvrtku. Dbejte, aby byly listy natřeny na straně, kde mají žilky. Druhá strana listu, která je hladká, ta by se nám neotiskla tak jak bychom potřebovali.

- Rizika:
- natírat stranu listu se žilkami
 - neředit temperové barvy vodou

Otisk ruky

Technika otisku je přenášení určitého reliéfu na danou plochu, ať už na papír nebo na textil či jiné materiály. Nejjednodušší variantou v mateřských školách bývá otisk ruky nebo otisk listu na papír. Děti tato technika baví, ale najdou se i tací, kteří si neradi ušpiní ruce, proto děti do ničeho nenutíme. Mohou si otisknout jinou věc než svou vlastní ruku.

Věk: 2 - 6 let

Doba práce: 20 minut

Pomůcky:

- temperové barvy
- štětec
- černý fix
- čtvrtka

Metodický postup:

Připravíme si temperové barvy. Červenou, černou a namícháme si tělovou barvu. Kdo nechce, nebo neumí namíchat tuto barvu, může použít oranžovou. Kdo chce, vezme si oranžovou a přidá do ní trochu bílé a růžové. Z těchto barev vznikne tělová barva. Dlaň nabarvíme touto tělovou i s palcem. Prstíky nabarvíme černou barvou a uděláme od nich takový zobáček (viz obrázek). Ruku otiskneme na čtvrtku. Červenou dokreslíme upírovi kabátek. Vezmeme černou fixu a doděláme mu obličej a dva špičaté zuby.

Rizika:

- dbát na čistotu oblečení
- barvy neředíme vodou

Bubble art

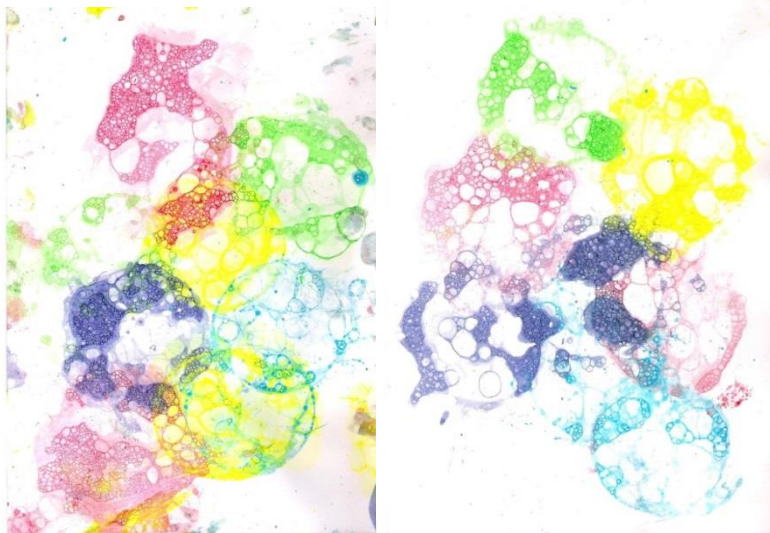
Bubble art je technika, při které děti procvičují správné dýchání. Při této technice děti musí foukat vzduch do brček a tak vytvoří bubliny. Je to ale také technika tisku. Děti vytvoří bubliny, které poté otisknou na papír. Tato technika je pro děti velmi zábavná.

Věk: 3 - 6 let

Doba: cca 15 minut

Pomůcky:

- brčka
- jar
- barvy
- kelímky

Metodický postup:

Vezmeme kelímky, do každého z nich nalijeme hodně barvy. Hodně proto, aby bubliny byly barevné a správně se nám na čtvrtku otiskly. Potom nalijeme vodu, asi něco málo do čtvrt kelímku a přilijeme jar. Množství jaru podle toho, jak vám půjdou dělat bubliny. Vezmeme brčko a děláme bubliny foukáním do kelímku. Když máme bubliny tak po okraj kelímku, vezmeme čtvrtku a přiklopíme ji na kelímek, kde máme bubliny. Čtvrtku odklopíme a bubliny se nám na ni otisknou.

Rizika:

- brčka musíme pořád otírat kvůli hygieně, nebo dostatečný počet brček
- kelímky by měly být kulaté, vypadá to potom lépe

Enkaustika

Enkaustika je technika malování horkým voskem. Touto technikou je vosk nanášen enkaustickou žehličkou na papír tak, že se na žehličku nanáší vosk (voskovky). Při této práci se musí dbát na bezpečnost. Existuje samozřejmě i jiný způsob této techniky, mnohem bezpečnější, při kterém se vosk místo na žehličku nanáší rovnou na křídový papír a až poté se přežídí žehličkou.

Věk: 4 - 6 let

Doba: cca 10 minut

Pomůcky:

- žehlička
- voskovky
- křídový papír
- ubrousky

Metodický postup:

Žehličku dáme do elektřiny a nastavíme určitou teplotu. Já jsem dala nejmenší možnou teplotu, aby se děti nespálily. Připravíme si voskovky, nejlepší jsou velké silné, hezky se rozpustí a děti je dobře uchopí do rukou. Na stůl si místo ubrusu položíme staré noviny, ubrus by se vám pod teplotou žehličky mohl roztavit. Na noviny dáme speciální křídový papír určený pro enkaustiku. Vezmeme rozežhátou žehličku a voskovkami po ní kreslíme. Poté žehličku přiložíme na křídový papír a žehlíme po něm, dokud je barva na žehličce. Tento úkon můžeme opakovat vícekrát a barvy přes sebe přežehlovat, dokud nebudeme s výsledkem spokojeni. Po každém úkonu je třeba žehličku utřít ubrouskem nebo papírovým kapesníkem od barvy.

Rizika: • pozor na žehličku

- utírat žehličku ubrouskem po každém úkonu
- držet dítěti papír, když žehlí, aby se nespálilo
- místo ubrusu zvolíme papíry nebo noviny

Window art

Window art je českým názvem malba na sklo. Tedy technika malby, při které se používají speciální barvy na sklo. Většinou se výrobky lepí na sklo, ale fantazii se meze nekladou.

Věk: 4 - 6 let

Doba: 15 minut

Pomůcky:

- barvy na sklo
- fólii jako podklad
- šablony obrázků

Metodický postup:

Připravíme si fólii nebo plastickou podložku. Měla by být průhledná, pokud chceme použít šablony, které dáme pod podložku. Pokud chceme u dítěte rozvíjet jeho vlastní fantazii, nepoužijeme průhlednou podložku. Já jsem použila průhledná víčka od plastických krabiček. Vezmeme barvičky na sklo a děti si obkreslí motiv dle vlastního výběru. Po dokončení práce necháme uschnout. Poté sloupneme obrázek a nalepíme ho na okno či hrneček apod.

Rizika: • barvy by měly být ve větší vrstvě, aby se obrázek snadno sloupil

Fimo

Fimo je technika se stejným principem jako modelování s obyčejnou modelovací hmotou. Fimo se však musí po vymodelování vypálit v troubě. Fimo se nepoužívá jen k modelování panáčků a šnečků, ale vyrábí se z něho i šperky a jiné věci, které vás napadnou.

Věk: 3 - 6 let

Doba: cca 10 minut

Pomůcky:

- fimo
- trouba
- modelovací nářadí

Metodický postup:

Postup je stejný jako u modelování s obyčejnou modelínou. Vezmeme si fimo, které si musíme promnout v ruce, protože je ztuhlé. Vezmeme si podložku, na které budeme modelovat. Děti mohou modelovat podle vlastní fantazie, co je napadne. Mohou použít i všelijaká vykrajovátká, zdobítka a jiné pomůcky. Když děti domodelují, vezmeme jejich výrobky a musíme je vypálit v troubě. Troubu předehřejeme na 120 stupňů a fimo do ní vložíme na plechu, jak jste zvyklí z pečení. Fimo v troubě necháme 30 minut. Po vyndání je fimo tvrdé a drží svůj tvar.

Rizika: • menší kousky se mohou po upečení ulomit

Decoupage

Decoupage neboli ubrousková technika. Touto technikou lze zdobit téměř vše. Nejvíce se dekorují dřevěné rámečky, hliněné květníky nebo lékařské špachtle. Na tuto techniku můžete použít obyčejné ubrousky, které máte doma.

Věk: 5 - 6 let

Doba: cca 30 minut

Pomůcky:

- ubrousek
- špachtle
- Herkules
- nůžky
- štětce

Metodický postup:

Slepíme si k sobě lékařské špachtle, které seženeme v lékárně nebo v uměleckých potřebách. Na lepení špachtlí a poté i ubrousku, použijeme Herkules. Vezmeme si ubrousek a nůžkami vystříháme obrázek. Po vystřížení sejmemе dvě spodní vrstvy ubrousku a necháme jen ten, kde je natištěný obrázek. Herkulem natřeme špachtle, a opatrně na ně nanese ubrousek. Prsty přetřeme a necháme uschnout. Můžeme dotvořit zahrádku nebo boudu. (viz výše)

Rizika: • velká pečlivost při stříhání

- pečlivost při nanášení ubrousku na špachtle

Vymývaná klovatina

Práce s klovatinou je jistě všem dobře známá. Nejznámější je určitě zapouštění barvy do klovatiny. Vymývaná klovatina je však založena na jiném principu, a to na úkonu vymývání vodou. Při této technice se používají suché křídly nebo pastely, ale můžeme použít i tuš.

Věk: 3 - 6 let

Doba: 10 - 15 minut

- Pomůcky:
- klovatina
 - barevné křídly
 - štětec
 - tekoucí voda
 - čtvrtka

Metodický postup:

Tento postup je velmi jednoduchý. Použijeme pouze klovatinu a barevné křídly. Vezmeme si čtvrtku, štětec a do kelímku nalijeme klovatinu. Klovatinu nanese štětcem na čtvrtku a nakreslíme libovolný obrázek. Musíme počkat, než klovatina zaschne. Poté si obrázek přetřeme barevnými křídami nebo pastely. Po přetření obrázek položíme do umyvadla a pod tekoucí vodou klovatinu z obrázku vymyjeme. Výsledkem je bílé místo po klovatině.

- Rizika:
- klovatina musí být suchá, než začneme malovat křídami
 - děti by si měly předem rozmyslet, co budou kreslit

Plstění

Plstě byly využívány již ve středověku. Staří Keltové plstili oděvy, boty, klobouky a jiné předměty. Plstění jako takové k nám přišlo z Ameriky a u nás se stalo velkým módním hitem. Tato technika se dělí na suché a mokré plstění. K suché metodě je zapotřebí plstící jehly. To je speciální jehla, která má drobné zářezy. Ty slouží k zachytávání rouna k rounu a to bez použití vody. Při mokré technice je zapotřebí umět plést. Upletený předmět se vloží do pračky a na praní s vyvářkou se vypere. Musí se počítat s tím, že se tento předmět praním trochu zmenší.

Věk: 4 - 6 let

Doba: cca 20 minut

- Pomůcky:
- upravená vlna (rouno)
 - speciální jehla na plstění
 - formičky, vykrajovátka
 - polystyrenové srdíčko, kuličku
 - houbička na nádobí
 - špendlíky

Metodický postup:

Vezmeme si houbičku na nádobí a připevníme na ni formičku. Já jsem použila obyčejné špendlíky, které jsem napíchala okolo formičky, aby se nehýbala po dobu plstění. Poté barevné rouno napěchujeme do formičky. Vezmeme jehlu na plstění a vpichujeme jehlou do rouna tak dlouho, než se k sobě jakoby zacuchá. Přidáváme vlnu tak dlouho, až budeme s tvarem a tloušťkou spokojeni. Potom odebereme špendlíky s formou a opatrně sundáme námi plstěný výsledek. Jiný způsob je s polystyrenovým tvarem, na kterém plstíme vlnu jako předchozím způsobem, pouze vpichujeme vlnu do polystyrenu.

Rizika: • dbát na bezpečí dítěte

Kresba

Kresba je nejpřirozenější způsob výtvarného projevu. Rozvíjí se celý život, nejvíce však v předškolním věku. Od 2 roku až po předškolní věk se objevují různé fáze kresby. Fáze čmárání, kdy dítě jen čmárá, pohyb vychází z ramene. Fáze hlavonožců - dítě kreslí jen to co je pro něho nejdůležitější a to hlavu a nohy. Pohyb již vychází z lokte nebo zápěstí. Poté se už objevují postavy s krkem, pěti prsty, ušima a oblečené. Kresba se odvíjí i od myšlení dětí, proto souvisí s věkem.

Věk: 2 - 6 let

Doba: individuální

Pomůcky: • čtvrtka, papír
 • libovolná technika
(tužka, fix, pastelky, vodovky,...)

Metodický postup:

U této techniky nelze napsat určitý postup. Každé dítě kreslí individuálně, z vlastní fantazie nebo to, na co má zrovna v danou chvíli náladu, pokud mu neurčíme dané téma. U kresby je také úplně jedno, co na ni použijeme. Každému se kreslí lépe s něčím jiným. Někdo preferuje tužku, jiný pastelku a jiný vodovky aj.

Rizika: •správný úchop tužky

Prstová malba

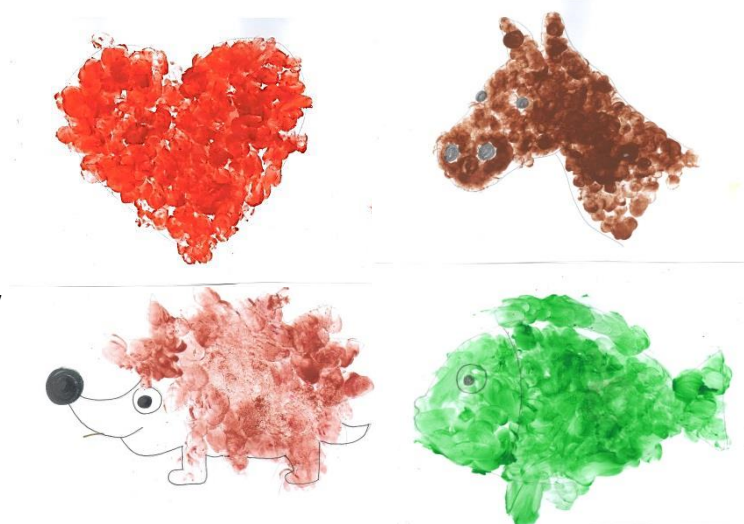
Prstová malba je velice jednoduchá technika. Používají se buďto speciální prstové barvy, nebo dobře poslouží i obyčejné temperové barvy. Děti tato technika zaujme, pobaví a rozvíjí u nich jemnou motoriku.

Věk: 2 - 6 let

Doba: 10 minut

Pomůcky:

- čtvrtka
- prstové barvy

Metodický postup:

Dětem na čtvrtku nakreslíme obrys, nebo si ho mohou nakreslit samy. To jen proto, aby věděly, kam mají barvičky ťupat. Samozřejmě můžeme na tuto techniku vymyslet i jiný námět, kde děti budou ťupat sněh dle svého uvážení. Na tuto techniku použijeme buďto speciální prstové barvy nebo obyčejné temperové barvy.

Rizika: žádná jsme nezpozorovali

Sypaná batika

Tato technika je odlišná od batiky normální. Používá se barevná Duha stejně jako u batiky. Jen se nedělají uzlíky, ani se textilie nenechá vařit společně s barvou. U této techniky se namočí bavlněné textilie. Poté se vezme již zmíněná Duha a nasype se na textil. Je možnost použít různé šablony k vytvoření obrázků.

Věk: 3 - 6 let

Doba: cca 20 minut

- Pomůcky:
- barva Duha
 - bavlněné triko
 - kinder vajíčko (žluté)
 - mikrotenový sáček
 - mikrovlnná trouba

Metodický postup:

Vezmeme si bavlněné tričko, šátek nebo cokoliv jiného. Namočíme ho, tento úkon je velmi důležitý. Pokud ho nenamochíme, tričko nám v mikrovlnné troubě začne snadno hořet. Poté posypeme Duhou. Mám vyzkoušené, že se dětem špatně sypalo z pytlíku, v kterém byla barva. Proto vezmeme žlutý plastový obal kinder vajíčka. Stačí nám půlka. Uděláme vespod díru špendlíkem a nasypeme do něj barvu. Děti vezmou vajíčko a sypou. Můžeme použít různé šablony, například k vytvoření srdíčka či jiných motivů. Konečný výsledek vezmeme, dáme ho do mikrotenového sáčku a vložíme do mikrovlnné trouby. Tu nastavíme na nejvyšší výkon a zahříváme, dokud se sáček nezačne nafukovat. Po nafouknutí ho necháme ještě chvíli zahřívát. Sáček vyndáme, pozor, je horký. Vložíme ho do studené vody, vyndáme ze sáčku triko a promáchneme. Na zafixování použijeme octovou vodu. Poprvé pereme v ruce.

- Rizika:
- triko nezapomenout namočit
 - sáček vyndaný z mikrovlnné trouby je horký
 - fixace v octové vodě

Batika

Tato technika slouží k výzdobě a barvení textilií. Lidé batikovali už v minulosti, neměli ale sypané barvy, jako máme my dnes, používali přírodní barviva z květin nebo z plodů apod. Nejvýznamnější doba této techniky je samozřejmě doba Hippie (květinové děti). Batika je ze všech způsobů batikování ta nejznámější. Ostatní metody – sypaná batika, batika za studena, savování, šitá batika, vosková batika a jiné.

Věk: 5 - 6 let

Doba: uzle 10 minut

Pomůcky:

- sypané barvy (Duha)
- provázek
- ocet
- bavlněná textilie

Metodický postup:

Připravíme si bavlněné triko a provázek. Je důležité, aby děti uměly uvazovat uzle (zavazovat si tkaničky). Vezmeme triko a kousek zmuchláme. Tento kousek obvážeme provázkem a zauzlujeme. Toto opakujeme vícekrát na několika místech. Do hrnce nalijeme teplou vodu, vysypeme do něj barvu a triko do vody vložíme. Nezapomeneme přilít ocet nebo sůl k zafixování barvy.

Rizika:

- je zapotřebí, aby děti uměly uvazovat uzle
- pořádně uzle zauzlovat, aby nepovolily

Malba klovatinou

Klovatina je velmi známá jak v MŠ, ZŠ tak ve školních družinách. Tato technika využívá vlastnosti klovatiny, která lepí a po zaschnutí je skoro neviditelná. Díky tomu lze zapouštět barvu nebo sypat krystalickou sůl. U této konkrétní techniky je malba klovatinou zasypána hladkou moukou.

Věk: 4 - 6 let

Doba: 15 minut

- Pomůcky:
- klovatina
 - černá čtvrtka
 - hladká mouka
 - štětec

Metodický postup:

Připravíme si černou čtvrtku. Samozřejmě může být i jinak barevná, jen bychom měli počítat s tím, aby mouka na jinak barevné čtvrtce byla viditelná. Do kelímku si nalijeme klovatinu. Vezmeme štětec a nakreslíme klovatinou motiv na čtvrtku. Nesmíme moc otálet, aby nám klovatina nezaschla. Hladkou moukou posypeme celou čtvrtku, snažíme se, aby celá malba klovatinou byla zasypaná. Mouka zůstane na místě, kde byla nanесena klovatina, zbytek odsypeme a necháme uschnout.

Rizika: • malujeme větší vrstvou klovatiny

- klovatina nesmí zaschnout
- předem vymyšlený motiv

Koláž (magazine art)

Výtvarná technika, která využívá širokou škálu materiálů, jako například fotografie, noviny, časopisy, reprodukce, textil a jiné. Koláž může být technikou malby s dokreslováním. Jako je to u této konkrétní techniky, kde jsou využity obrázky z časopisů, které jsou nalepeny na čtvrtce s nakreslenou hlavou.

Věk: 3 - 6 let

Doba: 20 minut

Pomůcky:

- části obličeje
- předlohy hlav
- lepidlo
- čtvrtka

Metodický postup:

Na čtvrtku dětem nakreslíme předlohy hlav, některé si samozřejmě mohou předlohu nakreslit samy. Můžeme dětem dát časopisy, z kterých si vystříhnou části obličeje jako je nos, oči, uši, pusy nebo obočí. Nebo je vystříhneme my a děti dostanou části již vystřižené. Vezmeme části obličeje a nejprve je poskládáme na hlavu předlohy, až poté vezmeme lepidlo a nalepíme je na čtvrtku.

Rizika: žádná jsme nezpozorovali

Magic art

Magic art, jinými slovy kouzelné malování. Tato technika využívá vlastnosti voskovek (mastnota), které vodové barvy nepřekryjí. Barva se tedy zachytí jen tam, kde není nanесena voskovka. Tento úkon je pro děti celkem jednoduchý. Jen by měly předem vědět, co budou kreslit, protože bílá voskovka není na bílém papíře vidět.

Věk: 3 - 6 let

Doba: 15 minut

Pomůcky:

- bílá voskovka
- vodové barvy
- čtvrtka
- větší štětec

Metodický postup:

Připravíme si čtvrtku a vodové barvy. Do kelímku nalijeme vodu a vezmeme bílou voskovku. Voskovku proto, že je mastná a vodové barvy přes ni nebudou chytat a nepřekryjí ji. Pro děti je to docela složitý úkon, kreslit bílou barvou na bílý podklad, neboť nevidí, co kreslí. Když děti dokončí kresbu voskovkou, vezmeme vodové barvy a větším štětcem přemalujeme celou čtvrtku. To, co bylo nakresleno, zůstane bílé, kvůli již zmiňované mastnotě voskovky.

Rizika: • nepoužívejte bílou pastelku ale voskovku (mastnota)

Kašírování

Kašírování neboli vrstvení papíru, textilu pomocí škrobu či tapetového lepidla. Touto technikou lze vytvářet předměty z kousků novinového papíru. Kašírovat můžeme i na pevný podklad jako třeba na nafouknutý balónek, plastovou láhev aj.

Věk: 4 - 6 let

Doba: 3 dny po dobu 20 minut

Pomůcky:

- tapetové lepidlo
- noviny
- temperové barvy
- klacíky

Metodický postup:

Z novin umačkáme tři papírové koule, na které budeme lepit ostatní kousky novin. Můžeme však použít i balónek. Natrháme si noviny na malé kousky. Do misky nalijeme tapetové lepidlo, můžeme ho ještě trochu zředit vodou. Každý kousek, který budeme přikládat na balónek či papírovou kouli, musíme namočit do tapetového lepidla. Poté už jen modelujeme. Přiděláme sněhulákovi knoflíky, nohy a mrkev, ty také namočíme do lepidla a necháme uschnout společně s papírovými koulemi. Po uschnutí vše slepíme tavnou pistolí k sobě. Natřeme temperovými barvami a připevníme ruce (klacíky). Nakonec barvy necháme uschnout.

Rizika: žádná jsme nezapomněli

Ice art

Ice art neboli malování ledem využívá vlastnosti zmrzlé obarvené vody. Při malování se led na čtvrtce pomalu rozpouští a zanechává zvláštní stopu. Tato technika je určena spíše pro menší děti, ale určitě zabaví i děti starší.

Věk: 3 - 6 let

Doba: kreslení 10 minut

- Pomůcky:
- potravinářské barvivo
 - tvořítko na led
 - špejle
 - čtvrtka

Metodický postup:

Vezmeme si plastové tvořítko na led a nalijeme do něj vodu. Do vody přidáme potravinářské barvivo a zamícháme. Tvořítko vložíme do mrazáku. Po nějaké době vyndáme a vložíme do polozmrzlé vody kousky lékařských špachtlí nebo špejli, aby se nám kvádříky ledu lépe držely při malbě. Vratíme zpět do mrazáku a necháme pořádně zmrznout. Poté vyndáme kousky ledu z tvořítek a můžeme začít malovat. Led by měl být trochu rozmrzlý, aby se s ním dalo lépe malovat. Malujeme na čtvrtku nebo křídový papír.

Rizika: žádná jsme nezpozorovali

Mramorování

Mramorování, anglickým slovem marbling, je technika, kterou si můžeme ozdobit jakýkoliv materiál, který se nezneči chvilkovým namočením do vody. Mramorovat můžeme papír, kraslice, textil, hrnečky (porcelán, keramika). Mramorování můžeme využít i při dekoraci nehtů (manikúra). Tato technika ve výsledném efektu připomíná mramor, odtud také její název.

Věk: 4 - 6 let

Doba: 30 minut

Pomůcky:

- laky na nehty
(barvy na mramorování)
- čtvrtka
- grilovací táč
- špejle

Metodický postup:

Do grilovacího tácu nalijeme vodu, můžeme do ní přidat i kapku tapetového lepidla. Vezmeme si rukavice nebo si je namažeme vazelínou. To proto, abychom nebyli od barev špinaví, barvy totiž velmi přilínají k jakémukoliv povrchu. Poté vezmeme lak na nehty, který nakapeme do vody. Kapat a tisknout musíme rychleji, protože se po čase na hladině vytvoří vrstva, s kterou už poté nelze nic dělat. Nebo použijeme speciální barvy na mramorování, u kterých se žádná vrstva nevytvoří. Pomocí špejlí můžeme do barev kreslit, nebo je prostě jen tak zamíchat. Na hladinu položíme čtvrtku nejprve jednou stranou. Poté pokládáme druhou a zároveň už zvedáme první stranu. Necháme uschnout.

Rizika:

- když použijeme laky na nehty, musíme je na hladinu nakapat a hned otisknout
- používáme rukavice

Zapouštěná klovatina

Klovatinu jistě všichni známe. Ať už ze školek, základních škol nebo školních družin. Tato technika využívá, že lepí a po zaschnutí je skoro neviditelná. Díky tomu lze do ní zapouštět barvu nebo sypat krystalickou sůl. Barva se v klovatině rozpije a vytvoří zajímavý obrazec připomínající mramorování.

Věk: 3 - 6 let

Doba: 15 minut

Pomůcky:

- klovatina
- temperové nebo vodové barvy
- štětec
- čtvrtka

Metodický postup:

Klovatinu si nalijeme do kelímku, abychom mohli použít štětec, nebo ji nakapeme rovnou z tuby. Vezmeme čtvrtku a potřeme ji klovatinou. Opět ji nesmíme nechat zaschnout, aby se nám barvy v ní rozpily. Kdo použije temperové barvy, měl by je trochu zředit vodou, ten kdo použije vodové barvy, může je rovnou zapouštět do klovatiny. Štětcem do klovatiny nekreslíme, nevytvoří to požadovaný výsledek. Proto jím do klovatiny jen „ťupáme.“ Poté necháme zaschnout.

Rizika:

- klovatina nesmí být při zapouštění suchá
- temperové barvy ředit vodou

Mramorování holicí pěnou

Tato netradiční technika není ještě zcela běžná v mateřských školách ani v jiných školních institucích. Spojením pěny a barvy lze vytvořit krásné obrazce či strukturu pomocí tisku. Ale pěnou lze také kreslit, smícháním lepidla (Herkules) a pěny. Lepidlo pomůže ke ztuhnutí pěny, a ta si pak zachová výsledný tvar.

Věk: 3 - 6 let

Doba: 20 minut

- Pomůcky:
- holicí pěna
 - modrá temperová barva
 - špejle
 - grilovací táč
 - podložka
 - stěrka

Metodický postup:

Připravíme si grilovací táč, ten by měl být stejné velikosti nebo alespoň větší než velikost čtvrtky, na kterou budeme tisknout. Protřepeme holicí pěnu a nastříkáme ji do tácu. Pěny nemusí být mnoho. Vedle položíme podložku, na kterou budeme otisknutou čtvrtku s pěnou pokládat. Do pěny nakapeme barvu, množství je libovolné. Pomocí špejle kreslíme do pěny, tím se vytvoří jakési obrazce. Vezmeme čtvrtku a položíme ji do tácu na pěnu. Trochu přitlačíme a čtvrtku opatrně vyndáme. Musíme počítat s tím, že nějaké množství pěny zůstane na čtvrtce. Tu položíme na podložku a stěrkou pěnu setřeme. Zbytek pěny vrátíme zpět do tácu. Při dalším tisku můžeme vždy přikapávat barvu nebo přidat pěnu, to vše dle vašeho uvážení.

Rizika: žádná jsme nezpozorovali

Origami

Tato technika pochází z Japonska, origami je v překladu skládání papíru. Sice origami vzniklo v Japonsku, ale dnes je známé všude po celém světě a je velmi oblíbené, i když některé motivy jsou poněkud složité. Ke skládání se používají speciální papíry, které jsou dvoubarevné, každá strana je jinak barevná. Motivů ke skládání je mnoho. Nejznámější je asi jeřáb, který byl propagován ve filmu „Útěk z vězení.“ Ale skládat můžeme květiny, postavy, zvířata, nadpřirozené bytosti aj. Široká škála motivů a návodů je přístupná na internetu nebo v literatuře.

Věk: 4 - 6 let

Doba: podle obtížnosti motivu

(tento cca 20 minut)

Pomůcky:

- nůžky
- špejle
- barevný papír

Metodický postup:

Vezmeme si barevný papír, přeložíme ho tak, aby nám vznikl čtverec, zbytek odstříhneme. Poté skládáme podle návodu, který lze vyhledat na internetu, společně s ostatními motivy. Když máme složeno, vespuďu nám vznikne otvor, do kterého musíme fouknout, aby se nám květ nafoukl a vytvořil 3D tulipán. Poté už jen ohneme dolů okvětní lístky. Do otvoru vložíme špejli (stvol). Špejli můžeme oblepit u květiny tavnou pistolí, aby nám nevypadávala.

Rizika:

- použijeme papír ne čtvrtku, je moc tvrdá
- skládat přesně kvůli následnému nafukování

Plastelínoryt

Tato technika je velmi podobná linorytu, jen je dostupnější a mnohem bezpečnější. Je to také technika tisku z výšky. Na plastelínoryt, jak už název napovídá, je zapotřebí obyčejná plastelína, která je k sehnání v každém hračkářství nebo v prodejně výtvarných potřeb. Není třeba speciálních tiskařských barev, postačí obyčejné temperové barvy.

Věk: 3 - 6 let

Doba: 15 minut

- Pomůcky:
- plastelína
 - špejle
 - temperové barvy
 - váleček na barvu
 - váleček na plastelínu
 - čtvrtka

Metodický postup:

Nejprve musíme plastelínu zpracovat v ruce, aby trochu změkla. Vezmeme váleček a plastelínu rozválíme na placku, přiměřeně silnou, abychom do ní mohli rýt. Pomocí špejle do ní vyryjeme motiv, který si vybereme. Válečkem nanese barvu na plastelínu, tak abychom nezanesli rýhy. Opatrně položíme plastelínu na čtvrtku a přitlačíme, aby se motiv otiskl. Plastelínu sundáme a opláchneme ji pod vodou.

Rizika: • hlubší rýhy

Monoprint

Monoprint neboli monotisk je technika tisku z výšky. Tisk reliéfu vytvořeného prsty nebo vatovou tyčinkou. Tato technika je založena na obyčejném kreslení do barvy a následném otisknutí na čtvrtku.

Věk: 3 - 6 let

Doba:

Pomůcky:

- temperové barvy
- váleček
- podložka, ubrus
- čtvrтка
- vatové tyčinky

Metodický postup:

Vezmeme si podložku nebo můžeme použít obyčejný ubrus, který si používáme při lepení nebo malování. Válečkem na něj nanese barvu. Vezmeme si vatovou tyčinku nebo použijeme prstíky, do barvy nakreslíme nějaký motiv, který chceme. Na barvu položíme čtvrtku a hranou ruky po ní převedeme. Opatrně sundáme čtvrtku a vznikne nám otisk motivu, který jsme předtím nakreslili. Obrázek necháme uschnout.

Rizika: žádná jsme nezpозorovali

Pečený písek

Tato technika je podobná vytváření bábovek na pískovišti. Z písku lze vytvořit jakákoliv dekorace. Proto pro tuto techniku můžeme použít formičky na vytvoření bábovek, na perníčky, na cukroví nebo cokoliv jiného. Výroba je velmi jednoduchá a materiál dobře dostupný.

Věk: 4 - 6 let

Doba: 30 minut

- Pomůcky:
- písek
 - hladká mouka
 - voda
 - čajová svíčka
 - formička

Metodický postup:

Smícháme prosátý písek, hladkou mouku a vodu. Poměr písku a hladké mouky je 3:1. Tyto dvě přísady smícháme a postupně přilíváme studenou vodu. Vytvoříme tuhé těsto. Formičky vymažeme zevnitř olejem, abychom mohli hotové svíčky snadno vyklopit. Do formiček vložíme kalíšek od čajové svíčky a kolem něho vtlačíme těsto. Měli bychom kalíšek něčím zatížit, můžeme použít závažíčko, aby nám ho písek při pečení nevytlačil ven. Troubu si předehřejeme tak na 180 °C a po dobu asi 30 minut pečeme. Když písek vychladne, vyklopíme ho velmi opatrně z formiček. Konečný výsledek můžeme ještě natřít barvami.

- Rizika:
- potřít formičku olejem
 - těsto musí být husté
 - prosátý písek (přes sítko)

Dripping

Dripping je abstraktní malířská technika, při které se stříkají barvy na daný povrch, například na čtvrtku nebo plátno. Drip je v českém překladu kapka, ale to neznamená, že se barvy na povrch mohou jen stříkat. Jsou i jiné druhy drippingu - litý dripping, stékající dripping a jiné.

Věk: 3 - 6 let

Doba: 15 minut

- Pomůcky:
- injekční stříkačka
 - vodní pistole
 - rozprašovač
 - temperové barvy
 - kelímky
 - čtvrtky
 - napínáčky

Metodický postup:

Vezmeme čtvrtku a připevníme jí někam, kde nebude vadit, že podklad za ní ušpiníme. Například můžeme čtvrtku připevnit na strom napínáčky. Do kelímku si dáme barvu, kterou musíme hodně zředit vodou, tak aby z ní byla spíše obarvená voda. Do injekční stříkačky, pistole nebo rozprašovače, nalijeme obarvenou vodu a pak už jen stříkáme na čtvrtku. Můžeme použít i malé balónky na vodu, naplníme je barevnou vodou a hodíme na čtvrtku. Čtvrtku sundáme a necháme uschnout.

Rizika: • větší riziko zašpinění oděvů (zástěrky)

- injekční stříkačky bez jehel